

זְרוּנָה חֲרוֹנִיקָה

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ 40 ★ ΙΟΥΝΙΟΣ 1981 ★ ΣΙΒΑΝ 5741

«Πόλεις ώχυρωμέναι μέ τείχη ὑψηλά» (Δευτ. 3:5)

עָרִים בֶּצֶרֶת חֹמָה גַּבָּה

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

ΕΓΙΝΕ στό Βόλο τό 4ο Πανελλαδικό Συνέδριο των Έβραιων γυναικῶν, που ἀσχολήθηκε μέζω ζωτικά θέματα τοῦ Έβραϊσμοῦ τῆς Ελλάδος.

ΣΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ συζητήθηκαν ούσιαστικά προβλήματα ὅπως, ἡ ἔβραική ταυτότητα καὶ σέ προέκταση ἡ διαπαιδαγώγησις τῶν παιδιῶν, ἡ διατήρησις τῶν παραδόσεων στά πλαίσια τῆς εύρυτέρας προσπαθείας γιά τή συντήρησι τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας κ.ἄ.

ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ αὐτά χαρακτηρίζονται σάν ζωτικά μιά καὶ ὁ δεσμός μέ τίς ρίζες, ὁποιεσδήποτε ρίζες, εἴναι πρωταρχικός σκοπός τῆς κάθε Ελληνίδας μητέρας, ίδιαίτερα μάλιστα ὅταν ἡ οἰκογένεια ἀνήκει σέ θρησκευτική μειονότητα.

Η ΕΠΙΤΥΧΙΑ αύτοῦ τοῦ σκοποῦ ξεπερνᾶ τούς στόχους καὶ τίς φιλοδοξίες τῶν γυναικείων δργανώσεων. Ἐνδιαφέρει κι ἀφορᾶ τόν καθένα μας, σάν πολίτη, σάν ὄμάδα καὶ σάν ἄτομο.

ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ πάντως ὅτι αὐτή ἡ κοινωνική συμβολή τῆς γυναικας, εἴναι σημαντικώτερη καὶ θετικώτερη ἀπό τήν ἐπαγγελματική ἡ ἄλλη χειραφέτησί της. Ἡ δικαίωσις τῆς πανάρχαιας συμβολῆς της στήν κοινωνία καὶ στήν οἰκογένεια ἀποτελεῖ καὶ τήν παραδοχή τῆς γυναικας.

ΕΠΙΠΛΕΟΝ ὁφείλουμε νά σημειώσουμε ὅτι, οἱ γυναῖκες βρίσκονται πάντα στήν πρωτοπορία κάθε ἐκδηλώσεως πού γίνεται στίς Κοινότητές μας. Ἡ μικρή τους δργάνωσις ἀποδεικνύεται συχνά θαυματουργή. Οἱ γυναῖκες, ἀπό τήν γιαγιά μέχρι τήν ἐγγονή, εἴναι πάντα πρόθυμες, πάντα ἔτοιμες γιά νά βοηθήσουν ἀποτελεσματικά κάθε κοινοτική προσπάθεια.

ΟΙ ΓΡΑΜΜΕΣ αύτές ἀποτελοῦν ἀναγνώρισι τῆς μεγάλης συμβολῆς τῆς γυναικας στά «κοινά» κι ἔκφρασι τῆς τιμῆς καὶ τῆς βαθειᾶς εύγνωμοσύνης μας πρός αὐτήν.

**Λόγω τῶν θερινῶν διακοπῶν
τό ἐπόμενο τεῦχος τοῦ
περιοδικοῦ «ΧΡΟΝΙΚΑ» θά κυκλοφορήσῃ στίς 15 Σεπτεμβρίου 1981**

Οι Έβραϊοι τοῦ Μυστρᾶ

Στόν ἐνδέκατο τόμο τῆς σειρᾶς Sefunot τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐρευνῶν Μπέν - Τσβῆ τῆς Ἱερουσαλήμ, πού εἶναι ἀφιερωμένος στὸν ἑλληνικὸν Ἐβραϊσμό, περιλαμβάνεται καὶ τὸ παρακάτω ἄρθρο γιά τοὺς Ἐβραίους τοῦ Μυστρᾶ, τοῦ κ. Zvi Avneri.

‘Ο Μυστρᾶς, πού ἀπέχει ἐφτά περίπου χιλιόμετρα ἀπό τὴν πόλη τῆς Σπάρτης, κεῖται πάνω σὲ μιὰ ἀπὸ τίς παρυφές τοῦ ὅρους Ταῦγετου. Ἐδῶ διασώζονται σπουδαῖα μνημεῖα βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς, κάστρα καὶ ἑκκλησίες ποὺ προσελκύουν πλῆθος ἀπό ἐπισκέπτες, συμπεριλαμβανούντων καὶ Ἰστραχιτῶν. Ἡ πόλη δέν κατοικεῖται ἀπό τὸ 1825, ὅταν καταστράφηκε ἀπὸ τὸ στρατό τοῦ Ἰμπραήμ Πασᾶ κατά τὴν ἐκστρατεία του γιὰ τὴν καταστολή τῆς ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Οἱ τότε Ἐβραῖοι τοῦ Μυστρᾶ κατέφυγαν στὴ Σπάρτη, ἀπὸ ὅπου εἶχαν ἔρθει οἱ πρόγονοι τους κατὰ τὸ δεύτερο ἡμισυ τοῦ 13ου αἰώνα.

Γιά τὴν Σπάρτη καὶ τὸ Μυστρᾶ θά μποροῦσε νά πεῖ κανένας ὅτι ισχύει τὸ ταλμουδικό ρητό τοῦ Ραββί Γιτσχάκ:

«Καισάρεια καὶ Ἱερουσαλήμ· ἀν κάποιος σοῦ πεῖ πώς καταστράφηκαν καὶ οἱ δύο (πόλεις), μή τὸν πιστεύεις. ‘Οτι καταστράφηκε ἡ Καισάρεια καὶ ὑπάρχει ἡ Ἱερουσαλήμ ἡ καταστράφηκε ἡ Ἱερουσαλήμ καὶ ὑπάρχει ἡ Καισάρεια — τότε πίστεψέ τον», (Πραγ., Μεγγιλά. 6a).

Δέν εἶναι σέ δόλους γνωστόν ὅτι ἡ Ιστορία τοῦ Μυστρᾶ περιέχει καὶ μιὰ ἔβραική πτυχή, παρόλον ὅτι ὁ καθηγ. Νίκος Α. Βένες, ἔνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους σύγχρονους Ἐρευνητές, ἀφέρωσε στά 1905 μιὰ ειδική ἐπὶ τοῦ Θέματος μελέτη: «Οἱ Ἐβραῖοι τῆς Λακεδαιμονίας καὶ τοῦ Μυστρᾶ», καὶ τοῦτο διότι ἀφ’ ἐνός μὲν εἶναι γραμμένη σὲ ἑλληνικὴ γλώσσα, ἀφ’ ἔτερου δὲ δημοσιεύθηκε στὸ δυσεύρετο περιοδικό τῆς ἐποχῆς ἑκείνης «Ο Νομᾶς». Στὸ Μουσεῖο τοῦ Μυστρᾶ, πού στεγάζεται στὸ ἀνάκτορο τῶν πρώην ἡγεμόνων, ἀνακάλυψα, ἀνάμεσα στὶς πολλές ἑλληνικές καὶ τουρκικές ταφόπετρες, πέντε ἀδημοσίευτες, μέχρι σήμερα, ἔβραικές ἐπιτύμβιες ἐπιγραφές. Ἀποφάσισα, ὡς ἐκ τούτου, νά συγκεντρώσω μερικές πληροφορίες γιά τοὺς Ἐβραίους τοῦ Μυστρᾶ καὶ νά δημοσιεύσω τὰ κείμενα τῶν ἐπιγραφῶν τῶν μνημείων αὐτῶν, μέ τὴν ἐλπίδα διτὶ κάποιος ἀλλοὶ θά ἐνδιαφερθεῖ νά μελετήσει τὸ ιστορικό παρελθόν τῆς ἀρχαίας αὐτῆς Κοινότητας.

Θά πρέπει νά ὑποθέσουμε ὅτι οἱ Ἐβραῖοι τοῦ Μυστρᾶ κατάγονταν ἀπὸ τὴν Σπάρτη. Περὶ τῆς ἔβραικῆς παρουσίας στὴ Σπάρτη διασώζεται μόνο μιὰ, ἀλλὰ σπουδαῖα, πληροφορία. Στὴ βιογραφία τοῦ Νίκωνος τοῦ Μετανοεῖτες γίνεται ἀναφορά γιά κάποια ἐπιδημία πού ξέσπασε στὴ Σπάρτη κατά τὰ τέλη τοῦ 10ου αἰώνα καὶ προκάλεσε πολλά θύματα. ‘Ο Νίκων βρισκόταν τότε σὲ κάποια περιοχή πλησίον τῆς πόλεως, ὅπου καὶ κατέφθασε μιὰ ἀντιπροσωπεία τῶν κατοίκων τῆς Σπάρτης, πού τὸν καλοῦσαν νά ἔρθει κοντά τους. ‘Ο Νίκων δέχθηκε, ὑπὸ τὸν ὄρο διτὶ πρώτα θ’ ἐκδιώκονταν ἀπὸ τὴν πόλη ὅλοι οἱ Ἐβραῖοι κάτοικοι τῆς. Τοῦτο ἐγένετο, δὲ τὸ δέκατον ἔφθασε στὴν πόλη καὶ ἡ ἐπιδημία σταμάτησε, σύμφωνα μέ τὴν παράδοση. ‘Ομως κάποιος ὀνόματι ‘Ιωάννης Ἀρατος, «ύπερασπιστής τῶν Ἐβραίων», δέν αι-

σθανόταν ἄνετα ἀπό τὴν ἐκδίωξη τῶν Ἐβραίων. Μετά τὸν τερματισμὸν τῆς ἐπιδημίας, ὅταν στὴν πόλη ἀρχισε ἡ ἀνοικοδόμηση μιᾶς νέας ἐκκλησίας, προσέλαβε ὁ Ἰωάννης ‘Ἀρατος μεταξὺ τῶν οἰκοδόμων καὶ ἔναν Ἐβραῖο, ὡφαντουργό τεχνίτη. Οἱ Νίκων ἀνέκαλψε τὴν ἀπάτη, τιμώρησε τὸν Ἐβραῖο διά ραβδισμοῦ καὶ τὸν ἐκδίωξην πάλι ἀπό τὴν πόλη.¹

Παρά τὸ ύφος τοῦ θρύλου πού περιέχει ἡ παραπάνω Ιστορία, μποροῦμε νά ἀντλήσουμε ἀπὸ αὐτὴν ὅρισμένα συμπεράσματα: ὅτι στὴ Σπάρτη κατοικοῦσαν Ἐβραῖοι, οἱ ὅποιοι ἦσαν εὔπρόσδεκτοι μεταξὺ τῶν κατοίκων της. ‘Οτι Ἐβραῖοι οἰκοδόμοι καὶ ύφαντουργοί ἦσαν κάτι τὸ συνηθισμένο καὶ διαδεδομένο· ὅτι, σύμφωνα μὲ τὸν Νίκ. Βέν., οἱ ‘Ἐβραῖοι τῆς Σπάρτης ἀσχολοῦνταν μὲ τὸ ἐμπόριο, ὅπου καὶ κυριαρχοῦσαν, παρόλο διτὶ δέν ὑπάρχει καμάρα μαρτυρία γι’ αὐτὸν τὸν Ισχυρισμό του· καὶ διτὶ, στὴν ἐκδίωξη τῶν Ἐβραίων ἀπό τὸ φανατικό Νίκωνα, ἀντέδρασε, τουλάχιστον, μιὰ μερίδα τῶν κατοίκων της.

‘Εκτοτε, ὁ Νίκων ὁ Μετανοεῖτε ἐγκαταστάθηκε στὴ Σπάρτη καὶ κατόρθωσε νά προσελκύσει στὸ Χριστιανισμὸν τίς ἀλλοτε σλαβίκες φυλές τῆς περιοχῆς. Θά πρέπει νά υποθέσουμε ὅτι οἱ Ἐβραῖοι δέν ἐπέστρεψαν στὴ Σπάρτη παρὰ μόνο μετά τὸ θάνατο (998) τοῦ φανατικοῦ λειροκήρυκα. Μετά τὴν τετάρτη Σταυροφορία, ὅταν τὸ Βυζαντίο ἐπεσε στὰ χέρια τῶν Καθολικῶν Φράγκων, ὁ Guillaume de Villehardouin ἐκτισε, τὸ 1248, ἑνα ὄχυρο ἐπὶ τοῦ ὅρους Ταῦγετου, τὸ ὅποιο ὄνόμασε «La Maistress» (‘Η κυρία – ἀπὸ ὅπου προήλθε καὶ ἡ ὄνομασία «Μυστρᾶς»). ‘Επι τῆς κορυφῆς, ἀνεγέρθηκαν τά κτήρια τοῦ διοικητηρίου καὶ ἀναπτύχθηκε κέντρο ἐμπορίου καὶ τεχνῶν, πού στελέχωσαν ἀπομα προερχόμενα ἀπό τὴν Σπάρτη, μεταξὺ δέ αὐτῶν ἦσαν καὶ ἀρκετοὶ Ἐβραῖοι. ‘Η ἔβραική συνοικία βρισκόταν ἔξω ἀπό τὰ τείχη τῆς πόλεως. Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1440 – 1448 ὄνομαζόταν «Ἐβραική Τρύπη»², οἱ δέ κάτοικοι τῆς συνοικίας ἐπληρώνων ἔναν πρόσθετο συλλογικό φόρο, μία συνήθεια πού ἰσχυει ἀπό τὴν ἐποχή τῆς ἀρχικῆς ἐγκαταστάσεώς τους. Τὸ 1259 ὁ Βιλλαρδουίνος αἰχμαλωτίσθηκε ἀπό τοὺς Βυζαντινούς, δὲ δέ Μυστρᾶς παραδόθηκε στὰ 1262 σ’ αὐτοὺς γιὰ τὴν ἔξαγορά τῆς ζωῆς τοῦ Βιλλαρδουίνου.

Κατά τὸν 14ο αἰώνα δὲ Μυστρᾶς ἦταν ἔνα ἀπό τὰ κέντρα τῆς Πελοποννήσου γιά τὸ ἐμπόριο τῆς μετάξης, πλήν, ὅμως, δέν ἔχουμε στοιχεῖα περὶ τῆς ἔβραικῆς συμμετοχῆς σ’ αὐτό τὸ ἐμπόριο. Τὸ 1460 δὲ Μυστρᾶς καταλήφθηκε ἀπό τοὺς Τούρκους. ‘Εκτοτε πολλαπλασιάζονται οἱ πληροφορίες μας γιὰ τοὺς Ἐβραίους κατοίκους τῆς πόλεως, κυρίως ἀπό ἔβραικές πηγές τοῦ δευτέρου ήμισεος τοῦ 16ου καὶ ἀρχές τοῦ 17ου αἰώνα. ‘Εκτός ἀπό τὸ ἐμπόριο τῶν μεταξωτῶν οἱ Ἐβραῖοι ἀσχολήθηκαν μὲ τὸ ἐμπόριο λινῶν ὑφασμάτων καὶ ἐνδυμάτων. ‘Από ἔβραική πηγή τῆς περιόδου αὐτῆς,³ πληροφορούμαστε διτὶ Ἐβραῖοι ἐμποροὶ ἀπό

τό Μυστρά ἐπισκέπτονταν τό κοντινό χωριό Ἀνδρούτσα, ἐνώ μή — ἑβραιϊκές μαρτυρίες χωρικῶν ἀπό τή γύρω περιοχή, μνημονεύουν κάποιους δόνοματι Σαμπετάι καί Μωσέ, οἱ ὅποιοι «μᾶς ἔφερναν ύφασματα γιά βαφῆν καὶ οἱ ὅποιοι δολοφονήθηκαν σέ κάποια ἀπό τίς μετακινήσεις τους ἔξω ἀπό τό χωριό. Σύμφωνα, ὅμως, μέ ἄλλες πληροφορίες οἱ ἀνωτέρω, Σαμπετάι καί Μωσέ, ταξίδεψαν γιά ἐμπορικούς λόγους στή Μάλτα, δηνού και αίχμαλωτισθηκαν. Ἀλλη πάλι μαρτυρία κάποιας μή - ἑβραιϊς χωρικῆς μᾶς πληροφορεῖ πώς οἱ ἑβραῖοι «ῆταν ἔμπιστοι στίς συναλλαγές τους».

Ἄπο μιά «έρωταπόκριση» τοῦ Θεσσαλονικέως Ραββίνου Χαΐμ Σαμπετάι τοῦ 1602, πληροφορούμαστε ὅτι ὑπῆρχαν στενοί ἐμπορικοί δεσμοί μέ τήν Πάτρα. ἑβραιϊς ἀπό τήν Πάτρα παρέδωσε σέ δύμοθρησκό ἐμπορο ἀπό τό Μυστρά χρηματικό ποσό γιά τήν προμήθεια μεταξωτῶν — *tyrni realia*: πλήν, ὅμως, ὁ τελευταῖος ισχυρίσθηκε ὅτι βρήκε μόνο μεταξωτά ύφασματα, τής ποιότητος «κορονέλαι». Ὁ παραπάνω ισχυρισμός καταρρίφθηκε ἀπό τίς μαρτυρίες ἄλλων, πού ἐπιβεβαίωσαν τό ἀντίθετο. Γιά τήν ἐπίλυση τής ἀνωτέρω ἀντίδικίας μεταξύ τῶν δύο ἐμπόρων, ἐλήφθησαν οἱ μαρτυρίες πολλῶν κατοίκων τοῦ Μυστρᾶ, γεγονός πού μᾶς πιστοποιεῖ γιά τίς ὑπάρχουσες στενές σχέσεις μεταξύ τῶν δύο αὐτῶν Κοινότητων. Ἐπίσης, ἑβραιϊς ἐμπορος τοῦ Μυστρᾶ ἀναφέρεται ὡς κάτοχος περιουσίας στή Ζάκυνθο.

Από ἄλλη «έρωταπόκριση» τής αὐτῆς περιόδου, πού ἀπευθύνθηκε στό Ραββίνο τῆς Κοινότητος Πατρῶν, Μείρ Μελαμέδ, πληροφορούμαστε γιά ἔναν μεγαλέμπορο ἀπό τό Μυστρά, ὁ ὅποιος περιφερόταν σέ δλα τά γύρω χωριά καὶ ἀγόραζε τό σύνολο τής παραγωγῆς σέ μέταξι καὶ κουκούλια. Σέ ἄλλη «έρωταπόκριση», τοῦ αὐτοῦ Ραββίνου, μαθαίνουμε ὅτι ἑβραῖοι ἀπό τό Μυστρά συνεργάζονταν μέ ἐμπόρους ἀπό τήν Καλαμάτα στό ἐμπόριο τής μετάξης καὶ τῶν νημάτων. Οι τοπικές ἀρχές εἰσέπρατταν, διά τοῦ «Νταγκλάν», τό φόρο τής μετάξης συλλογικά ἀπό τήν Κοινότητα. Ο παραπάνω ὀρμόδιος, «Νταγκλάν», χορηγούσε τήν ἀδεια γιά τήν ἀγορά καὶ τήν πώληση τής μετάξης.

Ἄπο ὅλες τίς παραπάνω πηγές πληροφορούμαστε καὶ περί τῶν διαφόρων κανονισμῶν τής Κοινότητας καὶ περί τῶν φορολογικῶν διατάξεων. Τήν ἐποχή αὐτή ή Κοινότητα ἦταν, χωρίς ἀμφιβολία, μεγάλη καὶ πλούσια. Ὑπῆρχαν τέσσερις Σύναγωνές, ἀπό τά μέλη τῶν ὀποίων ἐκλέγονταν οἱ δέκα «μπερουρίμ» (κυρ., «διαλεχτοί», δηλαδή, οι ἡγέτες), οἱ ὅποιοι ἦταν ἐπιφορτισμένοι μέ τά θέματα διοικήσεως τής Κοινότητας. Μεριμνούσαν γιά τίς ἀνάγκες καὶ ὄποιφάσιζαν γιά τά θέματα πού ἐνδιέφεραν τό σύνολο τῶν μελών. Ἡ ἐκτίμηση τής φορολογίας τῶν μελών τής Κοινότητας γινόταν κάθε τρία χρόνια, τήν περίοδο τοῦ Πέσαχ. Τούτο δέ τό ἔθιμο ἵσχε από «παλαιοτάτων χρόνων». Ἐπίσης, μνημονεύονται καὶ τά ὄνοματα ὄρισμένων ἀπό τούς ἡγέτες τής

ב

Ταφόπετρα τῆς Δέσποινας...
συζύγου τοῦ σεβαστοῦ Ραββί⁵
Σεμουέλ Βαλλεσί⁶
ήτις ἀπέβιωσεν
ἐν ἔτει 5318 (1558) ἀπό Δημιουργίας (τοῦ
Κόσμου)
εἰδε ἡ ψυχὴ τῆς νά εἶναι δεμένη εἰς τὸν δε-
σμὸν τῆς ζωῆς.

ב

Οὗτος εἶναι ὁ ἐπιτύμβιος λίθος
τοῦ ἡλικιωμένου, σοφοῦ
καὶ τεπιμένου
Ραββί Ἐλιγιά Τωβίλ, Ζ.Λ.,
ἐν κήπῳ τῆς Ἐδέμ
ὅστις ἀπέβιωσεν τίν
Πέμπτη, εἰκοστὴ ἑκτη ἡ-
μέρα
τοῦ μηνὸς Κισλέβ, τοῦ ἑ-
τούς 5396 (1636) ἀπό
Δημιουργίας (τοῦ Κό-
σμου)
Εἴθε ἡ ψυχὴ του νά εἶναι
δεμένη εἰς τὸν δεσμὸν
τῆς ζωῆς.

Δ

Οὗτος εἶναι ὁ ἐπιτύμβιος λίθος ἐπί⁷
τοῦ τάφου
τῆς σεβάσμιας καὶ ἐνάρετης συζύ-
γου
Δέσποινας Φίρμα... Εἴθε ἡ ψυχὴ της
νά εἶναι δεμένη εἰς τὸν δεσμὸν τῆς
ζωῆς
Θυσάρτη τοῦ ἡλικιωμένου καὶ σεβά-
σμιου Ραββί⁸
Ἀβραάμ Ἀλουλάνσι
ἥτις ἀπέβιωσεν τὴν Πέμπτη, εἰκο-
στὴ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ
τοῦ (μηνός) Ἰητάρ, τοῦ ἑτους 5331
(1571).

Παραθέτομε ἀνωτέρω τό κείμενο, μαζὶ μὲ τὴν Ἑλληνική μετάφραση, τεσσάρων ἐπιτυμβίων πλακών ἀπό τὸ Μυ-
στρᾶ, ἀπό τὰ τέλη τοῦ 16ου αἰώνα.

Κοινότητας: Ντανιέλ Σακή, Γιτσάκ καὶ μπέν Μωσέ Τωβίλ, Ελιγιά μπέν Χανέν Πολίτη, Σεμουέλ μπέν Γιτσάκ Αλολίνση, Ελιγιά μπέν Βινγιαρίν Χακίμ, Χανέν Πολίτη, Μεγήρ Πίσο, Μωσέ μπέν Σιμαντόβ Χακίμ, Σιμαντόβ μπέν Ελιγιά Κοέν, Αβραάμ Ζάλμα, Μωσέ Ζάλμα, Ααρών Χακίμ, Γιοσέφ Κοέν, Γεούσδα Πινχάς, Ααρών μπέν Σαμπετάι Πινχάς, Ισραέλ Μιχαέλ, Γεούσδα μπέν Μεναχέμ ντί Μουλένα. Ο Ραββίνος Μείρ Μελαμέδ, ἀπό τὴν Πάτρα, μνημονεύει δρισμένους ἔξι αὐτῶν μέ μεγάλο σεβασμό καὶ, ὡς φαίνεται, ἀνάμεσά τους θά πρέπει νά ὑπῆρχαν ἀξιόλογοι Χαχαμίμ καὶ μεγάλοι ἔμποροι.

Αναφέρονται, ἐπίσης, καὶ δρισμένοι ἀπό τοὺς διατελέσαντες Νταγιανίν (Θρησκευτικοὶ Δικαστές), τῆς Κοινότητας, ὅπως οἱ: Γεούσδα μπέν Γιοέλ Μπιβάς, Γεούσδα Πάσι, Αβραάμ μπέν Σουσάν. Κατά τὸ ἔτος 1624, τὸ «Μπέτ - Ντίν» τῆς Κοινότητας τοῦ Μυστρᾶ ἀποτελεῖτο ἀπό τοὺς κάτωθι Νταγιανίν: Γιομτώβ Αλμπαλί, Ελιγιά μπέν Χανέν Πολίτη, Ελιγιά Τωβίλ, Σεμουέλ μπέν Γιασακώβ Χακίμ, Ρεούσβεν Καπέτα. Το Μπέτ - Ντίν ἦταν κοινὸν γιὰ δλες τίς Συναγωγές. Ἐπὶ τῶν σοβαροτέρων νομικῶν ζητημάτων συμβολεύονταν τοὺς Ραββίνους τῆς Κοινότητας Πατρῶν καὶ Θεσσαλονίκης καὶ, ὡς φαίνεται, μερικοὶ ἀπό τοὺς ντόπιους Χαχαμίμ ἥσαν πρώην μαθητές τοῦ Ραββίνου Μείρ Μελαμέδ. Σύμφωνα δέ με δική του πληροφορία, Αβ Μπέτ - Ντίν (πρόεδρος τοῦ Θρησκευτικοῦ Δικαστηρίου) ἦταν ο Ραββίνος Γιομτώβ Αλμπαλί.

Μεταξύ τῶν ἑρωτήσεων πού οι Ραββίνοι τοῦ Μυστρᾶ ἀπηρύθμηναν στὸ Ραββίνο Μείρ Μελαμέδ, μιά ἀφορούσε τὴν περίπτωση ἀτεκνηγυναίκας πού ὁ ἄντρας της ηθελε νά τὴν χωρίσει μετά ἀπό δεκαετή ἔγγαμο βίο, χωρίς νά τῆς

Α

Οὗτος εἶναι ὁ ἐπιτύμβιος λίθος
τοῦ νεαροῦ καὶ καλλιεργημένου
Ραββί Σαμπετά, Ζ.Λ.⁴
ιοῦ τοῦ τετιμημένου Ραββί Σεμουέλ
Χακίμ
δοτὶς ἀπεβίωσεν τὴν Α' (μέρα) τῆς Neo-
μνιας Σιβάν
ἐν ἔτει 5321 (1561).

Γ

Οὗτος εἶναι ὁ ἐπιτύμβιος λίθος ἐπί⁵
τοῦ τάφου
τῆς σεβάσμιας καὶ ἐνάρετης συζύ-
γου
Μαρτα Φίρνα... Εἴθε ἡ ψυχὴ της
νά εἶναι δεμένη εἰς τὸν δεσμὸν τῆς
ζωῆς
Μαρτα Φίρνα...
Βατ ησιθ ήττα
αβραάμ άλολανσι
ητης ἀπεβίωσεν τὴν Πέμπτη, εἰκο-
στὴ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ
τοῦ (μηνός) Ιητάρ, τοῦ ἑτους 5331
(1571).

Κ

וְאֵת המצבת
הבחור המשכיל
לְשִׁבְטִי וְלְבָכָר
שְׁמֹואַל חֲכִים יְצָוָה
שְׁנַפְטָר לְבָת עַלְמָג
וּמְמֻמָּלָג
וּמְמֻמָּלָג
שְׁנַת הַשְׁׁשָׁה

צַיוֹן צָבָת קְבָרָת
הכובודה אישת חיל

הַבְּנָגָן הַתְּבָרָן
מְרַת פִּירְנָה...
בַּת הַיְשִׁישָׁן הַתְּבָרָן
אַבְרָהָם אַלְוָלָנָסִי
הַנְּפָטָר יוֹם הַכְּבָד
לְאַיִיר שְׁנַת הַשְׁׁלָל

καταβάλει τὴν ἀπαιτούμενη «Τοσέφετ Κετουμπά», δηλαδὴ τὴν πρόσθετη συμπεφωνημένη ἀποζημίωση πού ἀναφέρεται μέσα στὸ προικοσύμφωνο. Ἀπό τὸ παραπάνω προικοσύμφωνο πληροφορούμαστε ὅτι μεταξύ τῶν προτικών πού ἡ νύφη ἔπαιρνε ἥσαν καὶ τά ἔξης: «ρουχισμός ἔξαιρετικῆς ποιότητος καὶ βαρεία καὶ ώραία κοσμήματα, γιά νά τά φοράει κατά τά Σάββατα, τίς νεομνηνίες καὶ τίς ἄγιες ἔορτές. «Ολα δέ τά ἀντικείμενα τά ἐκτιμούσαν οι σεβάσμιοι καὶ οι προύχοντες τῆς Κοινότητας».

Στὸ Μυστρᾶ ἀναπτύχθηκαν καὶ οι καββαλιστικές μελέτες καὶ ἀναδείχθηκαν ἀξιόλογοι σοφοί καὶ εἰδικοί καββαλιστές, ὅπως ὁ Ραββίνος Σαμπετάī Ρεφαέλ μπέν Ντανιέλ Ρεφαέλ, ὁ δοποῖς γεννήθηκε μεταξύ τῶν ἑτούς 1639 καὶ 1642, ἀπό πλούσια οἰκογένεια. Στήν εἰσαγωγή τοῦ βιβλίου του: «Τααλουμότ Ούμκορότ Αχοχμά» (Τά Μυστήρια καὶ οι πηγές τῆς Σοφίας), πού ἐκδόθηκε στὴ Βενετία, ἀναφέρει ὅτι «γενέτειρά του εἶναι ἡ ἐπονομαζόμενη πόλις Μιζτρά». Ἀπό τό Μυστρᾶ φεύγει γιά νά ἔγκατασταθεῖ στήν Κωνσταντινούπολη, ὅπου συνδέεται μέ τούς ἑκεῖ περίφημους Ραββίνους - Μωσέ Μπενβενίστε καὶ Γεοσούά Μπενβενίστε, οι δοποῖοι πολὺ ἔξετίμησαν τίς γνώσεις τους, σύμφωνα μέ μαρτυρία τοῦ Ραββίνου Γιασακόβ Σαπόρτας, δέχθηκε τὴν ἐπίδραση τῶν Σαμπεταῖτῶν, γιά νά καταλήξει, τελικά, ἔνας ἔνθερμος ὄπαδός αὐτοῦ τοῦ κινήματος.

«Οταν τό 1681 ὁ Μυστρᾶς καταλήφθηκε ἀπό τούς Βενετούς, ἡ Κοινότητα ἀριθμοῦσε πάνω ἀπό 400 μέλη. Χωρίς ἀμφιβολία ἡ Κοινότητα ἐπέζησε ἐπί ἀρκετές ἀκόμα γενιές. Σέ ἔγγραφο τοῦ 1726 ἀπό τά Ιωάννινα μνημονεύεται ὁ «έπιφανής Ματσλίαχ μπέν Γιασακόβ Σαλόνικο», πρώην Μυστριώτης, νῦν δέ κάτοικος Ιωαννίνων», τά ἀδέλφια τοῦ δοποίου ἔξακολουθούν νά ζοῦν στό Μυστρᾶ. Ο

ΕΥΡΗΜΑ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΟΙ ΚΑΚΟΙ ΤΟΥΣ ΔΑΙΜΟΝΕΣ

- Σέ δύο νέα βιβλία του, ὁ Λεόν Πολιακώφ ἔξηγει πῶς οἱ κοινωνίες ἀνακαλύπτουν ἀποδιοπομπάίους τράγους

‘Ο Ἀΐνστάϊν εἶπε ὅτι ὁ νόμος μας τῆς αἰτίος τητας δέν εἶναι παρά τὸ γέννημα τῆς πίστης μας στούς κακούς δαίμονες. Ὁλη ἡ Ἰστορία ἀποδεῖχνει τὸ βάσιμο αὐτοῦ τοῦ ἰσχυρισμοῦ. Για νά ἐξηγήσουν τὴ δυστυχία, τὶς ἀνεπάρκειες καὶ τὰ σφάλματά τους, οἱ κοινωνίες, δῆπας καὶ τὰ ἄτομα, καταφέγουν αὐθόρμητα σὲ κάποια διαβολική αἰτιότητα. Ὁ μεγάλος φιλόσοφος Λεόν Πολιακώφ, σέ δύο νέα σημαντικά ἔργα του – «Ἡ διαβολική αἰτιότητα» καὶ «Τὸ πανδοχεῖο

τῶν μάγων» – δέν δυσκολεύεται καθόλου ν' ἀποδεῖξει ὅτι πρόκειται γιά τὸ πιό δεδομένο πράγμα στάν κόσμο κι ὅτι θά τὸ βροῦμε σ' ὅλα τὰ γεωμετρικά μήκη καὶ πλάτη καὶ σ' ὅλους τοὺς πολιτισμούς. Αὐτός ὁ ἄλλος, πού εἶναι ἔνοχος κι ἀπό τὸν ὄποιο προέρχονται ὅλα τὰ κακά, πρέπει νά ἐμποδισθεῖ στήν κακοποίο δράση του. Τί περίφημη μεταφορά τῶν εὐθυνῶν ἀλήθεια καὶ τί ὅμορφα πού δικαιώνει τοὺς κατά καιρούς ἀπηγμούς.

Στὶς δυτικές κοινωνίες μας, για νά μιλήσουμε μόνο γι' αὐτές, ἐπανειλημμένα ὁ ἀποδιοπομπάος τράγος πῆρε τὴ μορφή τοῦ Ἐβραίου. Σέ ἀλλες εὐκαιρίες ἦταν οἱ παπιστές, οἱ Ἰησουίτες, οἱ μασόνοι, οἱ ἀριστοκράτες, οἱ κομμουνιστές, οἱ ἀστοί, οἱ ἔγχρωμες φυλές, οἱ ζένοι... Ὁ Λεόν Πολιακώφ ἀνιχνεύει τὴ διαβολική αἰτιότητα σέ ὅλες τὶς μεγάλες καὶ κρίσιμες στιγμές τῆς εὐρωπαϊκῆς Ἰστορίας. Τὴν ἀνακαλύπτει στὴν κρίση τοῦ ἑτού 1000, ἀλλά καὶ στὴν ἀγγλική καὶ γαλλική ἀπανάσταση. Αὐτή ἐυθύνεται γιά τὰ στρατόπεδα τοῦ Χίτλερ καὶ γιά τὰ γκουλάκια τοῦ Στάλιν. Ἀκτινοβολεῖ, ἐπίσης, κατά τὴν ἐποχή τοῦ Διαφωτισμοῦ καὶ

ἴδιος, στὴ διαθήκη του κληροδότησε 50 «γκαστίμ» ὑπέρ «τῆς πορτουγέζικης Συναγωγῆς τοῦ Μυστρά». Ἐκτοτε, δέν ἔχουμε καμιά ἄλλη πληροφορία περὶ τῆς Κοινότητας τοῦ Μυστρά.

Θά πρέπει, τέλος, νά ἀναφερθεῖ ὅτι ἀπό τὴ Σπάρτη καὶ τὸ Μυστρά ἔχουν ἀνευρεθεῖ περὶ τίς 80 ταφόπετρες, πολλά ἀπό τὰ κείμενα τῶν ὅποιων μετέφρασε ὁ Fourmont, τὸ δέ ύπ' ἄρα 1281 χειρόγραφο του φυλάσσεται στὴν ἑθνική βιβλιοθήκη τοῦ Παρισιοῦ.

Σημειώσεις:

1. «Ο Βίος Νίκωνος τοῦ Μετανοεῖτε», ὑπό Σπυρίδωνος Π. Λάμπρου, «Νέος Ἑλληνομνήμων», 1906.
2. 'Ο Δ. Ζακυνθίνος στὸ βιβλίο του, «L' Héllénisme Contemporain», (Β' ἔκδοσις, 1949), κάνει διάκριση μεταξὺ τῆς Ἐβραϊκῆς συνοικίας καὶ τῆς Ἐβραϊκῆς Τρύπης, πού χρησίμευε στούς Ἐβραίους γιά καταφύγιο σέ ὥρα κινδύνου. Βλ. ἐπίσης ἀρθρο «Ἄγιος Αστεριάδης στην Εποχή του Ιουδαϊσμού», περιοδικό «ΧΡΟΝΙΚΑ» τεῦχος 24 (Δεκέμβριος 1979).
3. «Ἐρωταποκρίσεις» – Responsa – τοῦ Θεοσαλονικέως ραββίνου Γιοσέφ μπέν Λεβή.
4. Ἐπεξήγηση «ΧΡΟΝΙΚΩΝ»: ΖΛ. – ἀρχικά τῶν λέξεων Ζιχρόν Λιβράχα, δηλαδή εὐλογημένη ἡ μνήμη του (ή της).

ἔχει βιθίσει γερά τὶς ριζές της στὶς εὐαίσθητες σημερινές μας ψυχές.

Ἄς ἀκούσουμε τό· Βολταΐρο, αὐτὸν τὸν ὑπέρμαχο τῶν εὐγενικῶν ιδεῶν καὶ τῆς ἀνεκτικότητας, ὅταν μιλάει γιά τοὺς Ἐβραίους: «Δέ θά βρείτε σ' αὐτούς παρά ἔναν ἀπαίδευτο βάρβαρο λαό, πού συνδυάζει ἀπό τὰ παλαιότερα χρόνια τὸν πιό ἀποκρουστική τοιγκουνιά μὲ τὴν ἀπεχθέστηρη πρόληψη καὶ τὸ πιό διπονδό μίσος ἐναντίον ὅλων τῶν λαῶν ποὺ τούς ἀνέχονται καὶ τούς πλουτίζουν». Καί προσθέτει ὑποκριτικά: «Δέν πρέπει, ὅμως, καὶ νά τούς καῖμε».

Ο Πολιακώφ παραπτεῖ ὅτι «τὸ βολταιρικό ὅραμα τοῦ κόσμου, ὃς πρός τὸ θέμα πού μᾶς ἐνδιαφέρει, ἦταν στὴ διάρθρωση του πανομούότυπο μὲ τὸ χιτλερικό ὅραμα: ἡ Πλάστη εἶναι ἀθύα καὶ ἀγνή, οἱ Ἐβραίοι, ὅμως, πρώτοι ὑπαίτιοι τῆς παγκόσμιας ρύπανσης τῶν πνευμάτων, τὴν ἔχουν πέρα γιά πέρα διαφθείρει...». Ο Βολταΐρος, ὡστόσο, ἀνέξαιρέσουμε μερικές ὑπερβολές του, ἦταν πιστός στὶς τρέχουσες ἀπόψεις τῆς ἐποχῆς του καὶ στὸ πνεῦμα τῆς φιλοσοφίας τοῦ Αἰώνα τῶν Φώτων. «Ἐνα ἀπό τὰ ἀξιολογότερα σημεῖα στὸ ἔργο τοῦ Πολιακώφ εἶναι πού προβαίνει σὲ μιά ἀπανεξέταση τῶν καθιερωμένων ιδεῶν πάνω σ' αὐτή τὴν ἐποχή. Οι φιλόσοφοι τοῦ 18ου αἰώνα δέν ἦταν ἀπλῶς βέβαιοι ὅτι ὁ ἀνθρωπός εἶναι καλός, μά είχαν καὶ συνταγές νά τού δώσουν γιά νά πειριφουρήσει τὴν εύτυχία του. Οι ιδεολόγοι ἐκείνου τοῦ καιροῦ ἦθελαν νά βάλουν τὴν ἡθική μέσα σέ καλούπια. Ο Καμπάνι ἦθελε νά τιθασέψει τὴ βιολογία καὶ νά τὴν καταστήσει ἐπιστήμη διακυβέρνησης τῶν ἀνθρώπων. Καθόλου περιέργο, λοιπόν, πού σ' αὐτὸ τὸ κλίμα τῆς ἀλάνθαστης ιδέας, ὁ Ρουσσώ ἐφεύρε τὴν ἔννοια τῆς γενικῆς θέλησης καὶ, κατ' ἀκολουθίαν, ἔγκατέστησε τίς βάσεις τοῦ σύγχρονου ὀλοκληρωτισμοῦ. Ἀπό τη μιά πλευρά ὁ φιλόσοφος ἐμφανίζεται ως δό μόνος Ικανός νά προσδιορίσει αὐτή τὴν ἀπιστη γενική θέληση, ἀπό τὴν ἀλλή πλευρά σφετερίζεται τὸ δικαίωμα νά καθίσει στὸ ἐδώλιο τῆς κοινωνίας ὅλους αὐτούς πού δέν ὑποτάσσονται σ' αὐτή. Φυσικό δέν εἶναι ἀφοῦ αὐτοί ἐνσαρκώνουν τὸ κακό; Νά, λοιπόν, πού νομιμοποιοῦνται οἱ διαγμοί

Σέ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς τρομοκρατίας οἱ Γάλλοι ἐπανυ-

στάτες άπλως έφαρμοζαν τίς άρχες τοῦ Ρουσσώ. Προσέφευγαν στή Θεωρία τῆς συνωμοσίας πού, κατά τὸν Πολιακώφ, εἶναι ποι ἵκανοποιητική ἀπό κάθε ἄλλη γιά τὸ πνεῦμα, προκειμένου νά ἔξηγήσει τὴν ἀποτυχία τους καί νά δικαιώσει τὴν καταστολή. Γιά τὸν ἐπαναστάτη, δὲ διάβολος εἶναι δὲ ἀριστοκράτης, ἐνώ γιά τὸν ἀριστοκράτη εἶναι δὲ φιλόσοφος καὶ δὲ μασόνος. Ἡ Γαλλική ἐπανάσταση (καὶ δέν εἶναι δὲ μόνη στὴν Ἰστορία), ἀποτελεῖ χαρακτηριστικό παράδειγμα τῶν στενῶν δεσμῶν ἀνάμεσα στὶς ἰδεολογίες τοῦ ἀπόλυτου καὶ τῆ διαβολικῆ αἰτιότητα.

Ἡ γερμανική ἰδεολογία τοῦ 19ου αἰώνα, κληρονόμος τῆς φιλοσοφίας τῶν Φύτων καὶ τῆς μεσαιωνικῆς γερμανικῆς θεολογίας, μᾶς παρέχει ἀκόμα ποι ἔχει τίποτα νά ζηλέψει ἀπ' τὸ Βολταίρο, ἐμφανίζεται σά στοχαστής τῆς ἀπόλυτης γνῶσεως μ' ἔνα ἑσχατολογικό δράμα τῆς Ἰστορίας καὶ θεσπίζει τὴν ταυτότητα τοῦ πραγματικοῦ καὶ τοῦ νοητοῦ. «Ἐνας τρόπος κι αὐτός νά νομιμοποιηθοῦν, ἐκ τῶν προτέρων, ὅλοι οἱ διωγμοί στ' ὄνομα τοῦ νοήματος τῆς Ἰστορίας.

Ο Μάρκ Θά ξεπεράσει δλούς τούς προκατόχους του στὴν ὑποστήριξη αὐτῶν τῶν θέσεων. Ἡταν ἀσσος στὴν ἔξεύρεση τῶν διαβολικῶν αἰτιοτῶν. Ἀπόδειξη ἔνα σχόλιο του πάνω στὸν κριμαϊκό πόλεμο: «Διαπιστώνουμε δτὶ πίσω ἀπό κάθε τύραννο στέκεται ἔνας Ἐβραῖος, ὅπως ἀκριβῶς πίσω ἀπό κάθε πάπα στέκεται ἔνας Ἰησουΐτης. Οι στόχοι τῶν καταπιεστῶν θά ήταν ἀνέφικτοι καὶ δη δυνατότητα τῶν πολέμων ἀνύπαρκτη, δὲν δέν ὑπῆρχε μιά στρατιά ἀπό Ἰησουΐτες γιά νά στραγγαλίζουν τὴ σκέψη καὶ μιά χούφτα ἀπό Ἐβραίους γιά νά γεμίζουν τὶς τσέπες τους».

Ἡ διαβολική αἰτιότητα εἶναι συναφής λοιπὸν μὲτο ἀνθρώπινο πνεῦμα, ὅπως μᾶς ἀφήνει νά τὸ πιστέψουμε δὲ Πολιακώφ: «Ἄς πούμε δτὶ δισαύδουν αὐτή τὴν πεποιθησή του. Στ' ὄνομα τῆς διαβολικῆς αἰτιότητας ἔγιναν ἡ γενοκτονία τῶν Ἐβραίων, οἱ δίκες τῆς Μόσχας, ἡ ἔδοντωση τῶν μαζῶν. Ὁ μακαρθισμὸς μπόρεσε νά καρποφορήσει ἐπικαλούμενος τὴν ἀπειλή τῆς κομμουνιστικῆς συνωμοσίας. Ὁ πόλεμος στὴ Γαλλία χάθηκε ἐξ αἰτίας τῆς πέμπτης Φάλαγγας. Γιά μερικούς σήμερα, στὴ Γαλλία πάλι, δὲν τὰ κακά προέρχονται ἀπό τοὺς μετανάστες, γιά ἄλλους, ἀπό τὶς πολυεθνικές...»

Πίσω ἀπ' αὐτά τὰ φαντάσματα, τὰ φαινομενικά ἀπττητα, βρίσκεται ἡ ἀγνανία μας καὶ ἡ ἀνικανότητα μας νά διαιτητεύουμε τὴ μοίρα μας. Εἶναι καθησυχαστικό, ἄλλωστε, νά πιστεύεις σὲ μιά παγκόσμια λύση, νά φορτώνεις στὸν ἄλλο τὶς εὔθυνες γιά τὶς δίκες σου δυσκολίες καὶ νά ἐντοπίζεις τὸ κακό ἔξω ἀπό σένα τὸν ἴδιο. Τὰ μοναδικά ὅπλα κατὰ τῆς ἀδιαλλαξίας, αὐτῆς τῆς κολλητικῆς ἀρρώστιας τοῦ πνεύματος, εἶναι τὸ αἰσθήμα τοῦ μέτρου καὶ τοῦ σχετικοῦ, ἡ γνῶση τοῦ ἑαυτοῦ σου καὶ ἡ ἀκλόνητη ἀπόφαση τοῦ καθένα νά διαφεντεύει μόνος του τὴ μοίρα του.

(«Βῆμα», 2.4.1981)

‘Η Ἀνακάλυψη τοῦ Σπηλαίου τοῦ Ἱερεμία

Στό Ισραήλ

Κατά τη βαβυλωνιακή πολιορκία τῆς Ἱερουσαλήμ, τὸ 587 π.κ.π., οἱ ἀντίπαλοι τοῦ προφήτη Ἱερεμίᾳ τὸν ἔριξαν μέσα σὲ ἓν ύπογειο σπήλαιο, κοντά στούς στρατῶνες τῶν βασιλικῶν ἀνακτόρων: «...καὶ κατεβίβασαν τὸν Ἱερεμίαν διά σχοινίων· καὶ ἐν τῷ λάκκῳ δέν ἦτο ὕδωρ, ἀλλά βόρβορος, καὶ ἔχωθε δὲ Ἱερεμίας εἰς τὸν βόρβορον», (38 :6). «Ἐνας Αιθίοπας ἀξιωματούχος τοῦ βασιλιά Σεδεκία, ὑποβοηθούμενος ἀπό τριάντα ἀνδρες, ἀνέσυρε τὸν προφήτη ἀπό τὸ σπήλαιο, σώζοντάς τον ἀπό βέβαιο θάνατο.

Ἀπό τη βυζαντινή μέχρι καὶ τὴν ἐποχὴ τῶν σταυροφόρων τὸ «σπῆλαιο τοῦ Ἱερεμίᾳ» ἀποτελοῦσε τόπο ἐπισκέψεων καὶ σὲ χρονικά διαφόρων προσκυνητῶν βρίσκουμε πολλές ἀναφορές γιά αὐτό. «Ἐκτοτε, δημως, τὰ ἵχνη του χάνονται.

Ο Βενεδίκτηνος πατέρη Pixner, ἀπό τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀσχολούμενος ἀπό τὸ 1975 γιά τὸν ἐντοπισμὸ τῆς τοποθεσίας τοῦ σπηλαίου, ἔφθασε πρόσφατα στὴν ἑκ νέου ἀνακάλυψη του, κοντά στὸ Δυτικό Τείχος, παρά τὴν Πύλη Dung. «Ἐπειτα ἀπό πολλές ἐπιτόπιες ἐπισκέψεις καὶ ἔρευνες, δὲ πατέρη Pixner ἀνακάλυψε δρισμένα σπουδαῖα στοιχεῖα πού ἐπιβεβαιώνουν δτὶ δύόγειος αὐτός χώρος ὑπῆρχε κατά τη βυζαντινή ἐποχὴ τόπος προσκυνήματος.

Ἐπι τῆς εἰσόδου διακρίνεται, ἐν μέρει, χαραγμένος σταυρός καὶ ἀπό κάτω κάποια, προφανῶς, ἐπίκληση, γραμμένη στὰ ἐλληνικά: «Κ ύριε, βοήθησέ τους...». «Οτι αὐτός ὁ χώρος εἶχε κάποια σημασία γιά τούς Βυζαντινούς, πιστοποιεῖται καὶ ἀπό μια ἀλλή (κακογραμμένη) ἐλληνική ἐπιγραφή: «ΑΚΡΑ», ἀκολουθούμενη ἀπό τὸ σύμβολο «ΧΡ» (τὸ μονόγραμμα τοῦ Ἰησοῦ).

Βασιζόμενοι στή μετάφραση τῶν Ἐβδομήκοντα, οἱ Ἑλληνες δύνμασαν τὴν τοποθεσία αὐτή «λάκκος Ἱερεμίου». Προφανῶς καὶ οἱ Λατίνοι υιοθέτησαν τὴν παραπάνω ὄνομασία, ἀποκαλώντας τὸ χώρο: «Iacobus Jeremias», παρόλον δτὶ στὰ λατινικά «Iacobus» σημαίνει «λίμνη».

(‘Από τὸ δρόθο του: Father Bargil Pixner, OBS, «The Pit of Jeremiah Rediscovered?», στὸ περιοδικό: «Christian News From Israel», Νοέμβριος, 1980).

CCCCCCCCCCCCCCCCCCCCCCCC

‘Ο Δαβίκος

Στήν προπολεμική Βέροια, τήν Καραφέρια¹ τών μεμέτηδων, σχεδόν δύλα ένα γύρο άπόπνεαν μιάν βαρύθυμη μελαγχολία. Τά παλαιϊκά της σπίτια, οι στενοί δολιχόδρομοι τῆς Αγοράς, τά γκαλντερίμια μέ τίς χορταριασμένες μπουντουβάγιες,² δι κλαψούρης μισόχρονα ούρανός πού τόν σπάθιζαν τά καμπαναριά τού “Αγι Αντώνη κι οι τρέις μιναρέδες, άπομενήρια τής δόξας τοῦ Άλλαχ, καί τόν σκίαζαν σμήνη άτελείωτα κάργιες, πού κούρνιαν στίς Βαλικές στέγες καί στό θέατρο ιστορικό της Πλάτανο. Ακόμα καί ή Βαβέλ τού πληθυσμού της (μεμψίμοιροι ντόπιοι ωρμοί, μαζώματα περατεινών, ρουμλουκιωτῶν κι ἐλληναρβανιτάδων, βλάχοι τῆς Σαμαρίνας καί τῆς Αβδέλλας Θρασοπόνηροι, πού κόνεψαν στήν δλβια πολιτεία ἀπό τούς χρόνους τοῦ Άληπασά, Έβραϊοι σαματαζῆδες³ κι ἀπόδεκατισμένοι πρόσφυγες τῆς Μικρασίας, τού Πόντου, τῆς Θράκης καί τῆς Πόλης, βουτηγμένοι στήν άπογνωση τῆς φτώχειας τους). Πανάρχαιο ἐλληνικό πόλισμα, πού ή λατινοκρατία ἀνάδειξε σέ πρωτεύουσα Θέματος Μακεδονικοῦ, δρμητήριο ὕστερα τοῦ Στέφαν Ντουσάν κι εύθύς ἔπειτα διάδημα στό λαμπτρό Στέμμα τῶν ἀνάκτορων τοῦ Ντολμά Μπαζέ καί τοῦ Γιλδίζ γιά πεντακόσια τόσα χρόνια, ἐλευθερωμένη στά 1912 ἀπό τά ἔνδοξα ἐλληνικά ‘Οπλα διατηρούσε, ώς πρίν μερικές δεκαετίες, δψη τουρκόπολης, ίδια Ρουχτσούκι Βουλγάρικο, Ιστίπ Σερβίας, Βεράτι Αρβανιτᾶς κι ἄν Θέλεις, Κιουτάχεια καί Προύσα τῆς Τουρκίας. Βροχές ἀτέρμονες, πού βάραιναν τήν ψυχή μέ θλιψη καί τά πόδια μέ λάσπη, φθινόπωρο, χειμώνα. Κι ἔνας βουνισίος κονιορός κάργα αποφορά, σκέτος ρουθουνοφράχτης, τίς θερινές ὥρες. Μόνο στήν Ελιά καί τήν περιφερειακή Λεωφόρο φαιδρούνε κάπως τό μάτι ἀπό τήν εύρωπαική ἀρχιτεκτονική καί μόνον ή ἀπέραντη ἀπλωσιά τού εύφορου ήμαθιακοῦ κάμπου, μέ τά εύχυμα μηλοκύδωνα καί τά δροσιστικά ἀλμπασάνια,⁴ ἐπέτρεπε ἔναν κάποιο στεναγμό ἀνακούφισης στόν ξένο ταξιδιώτη. Γιατί, ἐμεῖς οι ἄλλοι, εἶχαμε, βλέπεις, συνθήστει.

Καί ή Χάβρα, ή μικρή ἐβραϊκή συνοικία, πού ἔκτεινόταν περιτειχισμένη σ’ ὅλο τό μηκος τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς δούδου Χης Μεραρχίας πού κατηφόριζε ἀπό τό Ρολόγι ώς τήν κάθετο της, τήν Σφοδρού, κι είχε τό ‘να πλευρό στήν κατωφέρεια τού ἐρειπωμένου σέρβικου κάστρου καί τά νῦντα διασφαλισμένα στής ἀπόκριμες ὅχθες τοῦ Τριπόταμου, ή Χάβρα πού ἐπικοινωνοῦσε μέ τή λοιπή πόλη μέ μιά στοά στό δρόμο πού ἀναφέραμε καί μέ μιά πύλη παραδίπλα ἀπό τό ταμπάκιο τῆς Μπαρμπούτας⁵, ἀποτελούσε κι αὐτή ἔνα τυπικό δείγμα βαλκάνικου μαχαλᾶ, μέ διώροφα καί τριώροφα σπίτια, σιδερόφραχτες πόρτες καί καφασωτά παραθύρια (σάν μιά πρόσθετη σιγουριά ἀπό τούς κινδύνους τῆς νύχτας) ή Χάβρα μέ τά βρώμικα σοκάκια, τό παιδομάνι πού μελισσούργουσε νυχτόμερα καί τίς ξιπασμένες μπαμπογριες, πού μάταια πάσχιζαν νά καλύψουν τή γερασμένη τους ἀσχήμια μέ τήν ύδραργυραλοιφή καί τά μπιγκουτί, ἀν φυσικά παραβλέπαμε τίς τσιγκίνες ἀπαλάμες μέ τ’ ἀνοιχτά δάχτυλα νά φασκελώνουν στίς γωνιές τῆς μαρκίζας, περιπαιχτικά τόν περαστικό, τά καλλίγραμμα πεντάλφα καί τίς ἐνεπίγραφες ζωγραφιές στής μετόπες τῶν ἀρχοντόσπιτων.

Σ’ αὐτό τό «Γκέπτο» στεγαζόταν, ἥδη ἀπό τό δέκατο ἔ-

‘Η Συναγωγή σήμερα.

χτο αιώνα ή ιουδαϊκή κοινότητα τῆς Βέροιας, κάπου ἐφτάκοσιες ψυχές, ἔνα κομμάτι ἀπό τούς Σεφαρδί τῆς Σαλονίκης, τούς Ιστανοεβραίους τῆς Διασπορᾶς πού, λίγες δεκάδες χρόνια νωρίτερα, ἡ μισαλλοδοξία τῆς Ιερᾶς Ἐξετάσεως τοῦ Φερδινάνδου καί τῆς Ιζαμπέλλας ὑποχρέωνε στήν ἀνάζητηρο καινούργιας πατρίδας, πού θά βρισκόταν γιά τριάντα τόσες χιλιάδες κυνηγημένες ψυχές, στό Μυχό τοῦ Θερμαϊκοῦ σ’ αύτή τήν ξακουστή πολιτεία τοῦ Αγίου Δημητρίου, πού εύημερούσε κάτω ἀπό τήν προστασία τῆς έρυθρᾶς ήμισελήνου.

Ἐδώ, τήν ἐποχή ἔκεινη τῆς νεανικῆς ἀνεμελιᾶς, ζούσε καί μεγάλωνε ἔνα παιδί τοῦ περιούσιου Λαοῦ, ὁ φιλαράκος μου Δαβίδ Μορδοχάϊ ‘Αζαριά, ἐλαφρύ τό χώμα τῆς γῆς Χαναάν πού τόν σκεπάζει...

Φειδωλή καί κακότροπη ὑπῆρξε ἡ φύση σέ ἄρτιες ἀνατομικές παροχές της πρός τό Δαβίκο. Τόν ἐπλασε καμπούρη, κοκκινοτρίχη, μέ μούρη φακιδωτή καί φωνή συριστική, ἀσθματική, πού ἔβγαινε ἀπό τά στήθια του σάν ἀπό βαθιά σπηλαία, μάις καί ἡ κακομοίρα ή καρδιά του πιεζόταν βασανιστικά ἀπό τήν κυφότητά του. Τή σωματική του ὅμως δυσμορφία τήν ἔκαμνε συμπαθητικά, τήν ἔχωραίζε θά ἐλεγα, μιά θαυμαστή πνευματική εύστροφια. Σπινθροβολοῦσε λόγος καί μάτι, γέλιο ἀβίστο καλωσυνάτης ψυχῆς, ὅλος μπριό κι ἀνεπιτήδευτη εύγένεια.

Δέν ξέρω γιατί ὁ κοντόχοντρος πατέρας του δέν τόνε σπούδασε, καθώς ἔπραξε γιά τό μεγάλο του γιό, τόν Χανανιά⁶. Καί βέβαια δέν ἦταν ἡ δυσπραγία τοῦ μπεζαχτά του. Γιατί, ὁ μπάρμπα Μόρδος είχε καλή περιουσία, ἀφοῦ ἐκπροσωπούσε μονωπαλιάκια τά προϊόντα τῆς καπνοβιομηχανίας Ματσάγγου. Καί τά ἔξτρα Ματσάγγου, τό νούμερο 5 καί τό ‘Ωμέγα, ἔσαντε τό ίδιο περίφημα καί περιζήτητα μέ ἔκεινα ἔκει, τοῦ Παπαστράτου. Λοιπόν, όχι! δέν είτανε ἡ φτώχεια ὁ λόγος. Οὔτε πάλι διότι τόν ἥθελε στή δουλειά του βοηθό. Κάποια ἄλλη αἰτία ἴσως, ἃς πούμε ή συμπόνια, νά μήν τόν παραζορίσει μέ τό σκύψιμο πάνω στό βιβλίο. ‘Ομως, ἃς μή τέλειωσε τό Γυμνάσιο δι Δαβίκος. Στίς γνώσεις ἐβαζε κάτω πολλούς ἀπό μάς, τούς σπουδαγμένους.

Καθώς τό φουρνάρικό μας είτανε γειτονικό τῆς Χάβρας, ἔνα πλήθος ἐβραϊκές φαμίλιες ἀρτοδοτούνταν ἀπό μάς. Μά ή οικογένεια τοῦ Δαβίκου δέν ψώνιζε ἀπό αὐτό κι ἃς φιγουράριζαν στής προθήκες του τά χάσικα τά καρβέλια κι οι ἀφράτες οι φραντζόλες. Τό χάριφό καμπό, νά τόν βλέπω νά μοῦ περνάει μέ πλαστά ἀπό τοῦ Κυριαζάκη. Καί, κάποια φορά, τοῦ ‘πα τό παράπονό μου. Τί σόι φίλοι είμασταν, τί στό διάτανο τοῦ ἀπλωνά ἀπλόχερα τό σταφιδόψωμο κι αὐτός ὁ ἀχάριστος νά μοῦ κουβαλάει ψωμί ἀπ’ ἀ-

Δρόμος από τήν έβραική συνοικία.

λοῦ! Μέ κάποιο χωρατό, θυμάμαι, κάλυψε έντεχνα τήν έ-
ξήγηση καί μιά κάποια άμηχανία μ' ένα σήκωμα ώμων ᄀφη-
νε μιάν άμυδρη ίδεα μιάς κάποιας χρηματιστηριακής τρα-
βαρέρας μέ τών άνταγνωστή μας ψωμά. Μπαινόβγαινα
στά έβραικά κι όταν μετάφερνα τά ψωμιά γιά νά παι-
ζουμε τό κρυφότ, τίς σβούρες, τά κότσια ή τό φίσσο. "Ηξευ-
ρα ολες τίς κακοτοπίες κι ή άνεστη μου αύτή στό συρεγκέλα
τού μαχαλά τους δέν πέρναγε άπαρατήρητη άπο τό Δαβί-
κο. Καί, κάποια Μεγάλη Παρασκευή, μοϋ τήν πέταξε τή
σπόντα τό πειραχτήρι.

— Ρέ Νικολάκη, δέν έχεις άκούσει έσω γιά τό φουτσί. Δέ
φοβᾶσαι μήπως... καί άμολαγε ένα πνιχτό βραχνόγελο σάν
σήκωμα έκφοβιστικά τό χέρι πάνω άπο τό κεφάλι του, έ-
τσι, τάχα, νά τού φέρω μιά. "Οχι! δέν φοβόμουν ρέ! Δέν μέ
τρόμαζαν τά βαρέλια μέ τά καρφά, μέσα στά όποια ή άν-
τιπουδαϊκή λαϊκή χριστιανική παράδοση έβανε τά χριστια-
νόπουλα νά φουρλίζονται" καί νά ξεζυμίζονται γιά νά
πιούν οι δύρηοι τό αίμα τους. "Έγω ήξευρα πώς μόνο τό σι-
νάλκο κατακαλόκαιρο καί τό σαλέπι καταχείμωνα είταν τά
άγαπημένα εύφραντικά τους ποτά καί ροφήματα. Καί, δόσ'
του γέλιο Ικανοποίησης σάν τά 'κουγε αύτά ή Δαβίκος, δια-
πιστώνοντας σταθερά θεμέλια άγάπης πρός τή φάρα τους.

— Εσείς οι χριστιανοί είσαστε χαζοί!, διατεινόταν κάθε
φορά πού κάποιος ξέψυνες θά τού ύπενθύμιζε έκφοβιστι-
κά τή σταύρωση τού Σωτήρα.

— Ξεχνάτε πώς ή Θεός σας είναι άπο τό γένος μας. Καί
προλαβάνοντας ίσως κάποιαν άντιδραση κάποιου πεισμα-
τάρη, πρόσθετε μέ ένα πρόθυμο, άβιαστο γέλιο: Τώρα θά
πεῖς πώς τόν σταυρώσαμε! "Ει κάναμε κι έμεις ήτι κάνατε
κι έσεις μέ τό δικό σας τό φιλόσοφο Σωκράτη! Καί, ναί μά
τήν άληθεια, δέν βλέπω νά είχε άδικο ή Δαβίκος...

Στίς μεγάλες ζέστες ούτε τά πλατάφυλλα μαρούλια ούτε
τά σινάλκα κι οί γκαζόζες σέ δρόσιαν. Κι έμεις, τά πιτσιρί-
κια τών δεκαπέντε καί δεκαεφτά χρονών, άναζητούσαμε
τή συντροφιά τού ποταμιού. Καθώς ή κρυονέρτης καί βα-
βουρός Τριπόταμος διάσχιζε κατεφορίζοντας τήν πολιτεία
μέσα σ' ένα φαράγγι, πλάταινε καί βάθαινε φτιάχνοντας ά-
πο φυσικού 'δέσεις' ένα καί δύο μπόνια βαθιές. Καζάνα,
Στενό, Καμάρες, Μπαρμπούτα, Μπομπόλη είταν οι πιό ί-
δεώδικες τοποθεσίες κι ένα τσούρμο γδυμνά παιδαρέλια,
άκόμη καί έφηβοι, άκόμη καί άντρες, βουτούσαν στά κατά-
ψυχτα νερά. Δέν είταν καλός κολυμβητής ή Δαβίκος — μά
καί πώς θά μπορούσε νά 'ταν; καί συχνά τό σκαγε ήτη τή
δικιά τους τή δέση καί μ' άκολουθούσε στά Στενό, στό
στενό μέ τό άρμητικό ρεύμα, τά γλιστερά βράχια καί τίς

ρουφήχτρες. Έκει τά πράματα δέν είταν άστεια. Έκει, γιά
νά άνεβάσεις τό ποτάμι σ' ένα μήκος πενήντα τόσων μέ-
τρων, έπρεπε νά σαι δεινός γνώστης τοῦ κρόολ. Έκει κα-
ταφτάναμε τά μεστηρια φορτωμένοι πάντα μέ ένα μεγά-
λο καρπούζι ή μέ ένα μακρόστενο καβούνι, πεσκέσι στή
φιλία μας, τοῦ Δαβίκου. Τό βάναμε νά κρυώσει σκεπάζον-
τάς το μέ πέτρες, μή λάχει καί τό βροῦνε οι μόρτες, μή λά-
χει καί τό πάρει τό ρέμα. Τόν έπαιρνα άπ' τό χέρι, τόν άνε-
βαζα άπο τό βράχια κι ύστερα κατεβαίναμε τό στενό,
μπρός έκεινος, πίσω έγω, έποιμος νά δώσω χέρι βοήθειας.
άν θά 'χε χρεία. Μά τό νερό σέ κατέβαζε όμα: Α, πτάνε νά
ξευρες νά έπιπλεεις. Κι ζταν θεονήστικοι καί κατάκοποι
στεγνώναμε στό λιοπύρι θυμόμασταν τό μποστανικό κι ζ-
ταν τό βρίσκαμε άνεπαφο, τό σκάγαμε καταγής κι άρχιζαμε
νά τρώμε σάν καννιβαλοί. Κι ζλο καί προλάθαινα νά τρα-
βήξα κάποια κλωτά στά πισινά κάποιου μπάσταρδου, πού
πήγαινε νά άρπαξει τό φιλέτο τού Δαβίκου, κοροϊδεύοντας
ταυτόχρονα τήν περιπομή του...

Τόν Τζάκο Τέστα, τόν όπωροπλη γείτονά μου, δέν τόν
χώνευε καί πολύ ή Δαβίκος. Ήρεμος, φίλεργος, δλιγόλο-
γος ή Τζάκο, πούλαγε μαζί μέ τά φρούτα καί ξρούς καρ-
πούζι. Τό φθινόπωρο είταν στίς δόξες του, καθώς άραδια-
ζε σ' ήλιο τό μάκρος τοῦ πεζοδρομίου πού έπιανε τό μαγαζί¹
του, τά καφάσια καί τά καλθαμία μέ τά σταφύλια καί τά σύ-
κα. Κολοκυθάδες, τσαούσια, ταμπίνια, ραζάκι, σουλτανίνια,
γκράν νουάρ, μοσχάτα! Αγιαννίτικα, μαύρα καί κίτρινα άμ-

‘Αποψις έβραικής συνοικίας. Ή Πύλη.

πελίσια σύκα! Άκρανά και κοντόμηλα, μοσχοβόλαγαν τά εύλογημένα. Κι ό Τέστα, μάστορης στή μόστρα, παραμέριζε τά άμπελόφυλλα και τά συκόφυλλα δείχνοντας τήν έλκυστική του πραμάτεια:

— Ούβα ήσουσ! Ούβα ήσουσ!

Τό ίδιο γινόταν τίς παραμονές τών Χριστουγέννων και τής Πρωτοχρονίας. Πορτοκάλια Γιάφας, τζίζυφα, σύκα 'Αργαλαστής, φιρίκια πηλιορείτικα! Ή ως και χουρμάδες και μπανάνες κι ίνδοκάρυδα! Και χαρούπια Κρήτης, γιά τή Φωταλογιά! Τότε και ή παραγώγη κικιρκιών⁹ είτανε στό φόρτε της. Είχα μάθει τό μυστικό τής παραγωγής παρακλουθώντας τον στό ζυμωτήριο όπου έρχότανε κι έτοιμαζε τή σαλαμούρα γιά τά άρμυρά ή τό σιρόπι γιά τά ζαχαρόπιτσα. Κι έπειτα, άπλωμα στίς παραλληλόγραμμες λαμαρίνες και σιγανό ψήσιμο στό φούρνο.

— Θά μπορούσες νά κάνεις καλό κουμάντο στά διαλείμματα στό γυμνάσιο, μου κάνει μιά μέρα. Και νά πασάρεις και καμιά φούχτα στό φίλο σου τό Δαβίκο! Μόνο αύτός δέθα μᾶς κλέβει!

Μᾶς έκλεβε λοιπόν ό μουσιού Τέστα όταν μαζεύαμε τά κουκούτσια τών καισιών και τού τά πηγαίναμε; 'Άδηλο! Γιά νά τό λέει όμως αύτό ό Δαβίκος, κάτι θά ξευρε. 'Ωρισμένως, μονοπλαϊκά κανόνιζε τήν τιμή ό Τζάκος κι άν έλιξε και κανένα βαρίδι μέσα λειψό, θ Θεός κι ή ψυχή του! Λοιπόν, τόν κικιριτζή τόν τιμώρησα σύμφωνα μέ τόν έβραικό Νόμο κι όχι μιά μόνο φορά!

'Άλλα, πάλι, έκεινος έκει ό κακομοίρης ό μπάρμπα Μεντές, ό τσαούσης ό γυρολόγος τί τού έφταιγε τού Δαβίκου και τόν μυκτήριζε κάθε φορά πού τόν συντυχαίναμε στά στενορύμια τής Κυριώτισσας; Κοντός, άδυντούλης, γρήγορος και έξυπηρετικός ό παλιός αύτός λοχαίς τού Στρατού, ύπ' όπου και πήρε τό παρατασύκλι, έφερνε βόλτα τίς γειτονίες μέ μιά κασέλα περασμένη στό λαιμό του, φίσκα άπο πράμα. Και τί δέν είχε βολέψει έκει μέσα! Μασουράκια, ζιλεδάκια, φιλέδες, έλαστικά, μυρωδιακά, μωρουδιακά, τσιγάρα, λογιών λιχουδιές κι άπο τά πλαΐνα κρεμασμένες μαντήλες, πετσέτες, καλτσοδέτες.

— 'Εεκε κουβράσιτρες, μουλινέδες. 'Εεκε καραμέλες, σοκολάτες, μπισκοτάκια. 'Εεκε¹⁰... και τί δέν είχε αύτό τό μαγικό κασέλι τού τσαούση πού σαγήνευε κάθε μιά κυρά Φροσύνη, κάθε μιά μαμουζέλα Κατινιά, κάθε λιμοχτόνο πιτσιριά.

— 'Εεκε τσιγαρέττα, κικιρίκια, μαντολάτα, άντηχούσε στά στενά τού Γιολά Γκελντί και τού Τσερμέν ή σειρήνα τού τσαούση και δόσ' του νά άγριεύει ό Δαβίκος, καθώς ό Μεντεσίκος υψώνε μελίρρυτους τόνους, σκέτη πρόσκληση, πρός τίς θηλυκές κελεύομερζούδες.

Φαλίρισε τ' άφεντικό όλα ένα τάλαρο
φαλιμέντο πράμα, ήρθε άπο τό Δράμαα!

— Τί λέει μωρέ αύτός ό παλαβρατζής¹¹, σάρκαζε ό Δαβίκος. 'Έτσι μού ρχεται νά τού τραβήξι¹² μιά νά τού φέρω τήν κάσα τ' άπάνω κάτω!

Ποτέ ώς τά τώρα δέν καταφέρα νά ξεδιαλύνω τήν αιτία αυτού τού μυστηρίου. Μήπως ό τσαούσης δέν πούλαγε τσιγάρα τής άντιπροσωπείας τους; 'Εμεινα μέ τίς ύποψιες μου έκεινες σαράντα τόσα χρόνια και φοβούμαι πώς και στόν άλλο κόσμο ό Δαβίκος θά κρατήσει, σάν Σφίγγα, τό μυστικό μέσα του. 'Ανεξερεύνητες οι βουλές τού άνθρωπου!

Σέ μια προσπάθειά της νά άγαπηθεί άπο τό Λαό ό 4η Αύγουστου είχε, θυμάμαι, έγκαινιάσει τουριστικούς έκδρομικούς συρμούς μέ πάμφθηνο εισιτήριο. Μέ τρία τάληρα Θεσσαλονίκη — Βέροια άλερετούρ και μέ πενήντα μονάχα δραχμές, πηγαινοερχόσουν στή Φλώρινα. Λαϊκή ψυ-

χαγγαγία, νά φχαριστηθεί ό πᾶσα ένας. Τότες είτανε πού γινόταν τό σώσε μέ τους 'Ιστραγλίτες τής Θεσσαλονίκης, πού πλησίαζαν έκεινη τήν έποχή τίς έβδομήντα χιλιάδες ψυχές. Πλήχτρα κάθε Κυριακή τό Πασά - Κιόσκι, ή Καραχμέτη, ή Μπαρμπούτα, οι Σαραντόβρυσσες. 'Ενα χαρούμενο έτερόκλητο πλήθος γέρων και νέων, άνδρων και γυναικών μπούκαρε τούς δρόμους. 'Άλλοι μέ καλαθάκια μέ φαγωσιμά. 'Άλλοι μέ κιθάρες, μαντολίνα και άρμονίκες, παραμάσχαλα. Χρυσές δουλειές τά κεντράκια όλα. 'Ενα χαρούμενο σμάρι μεροκαματάρηδων, πού άντλούσε κουράγιο για τή βιοπάλη τής έβδομάδας πού θά ξημέρωνε.

Και τό θέριος τού '40, έφηβοι πιά, τά αίματα πήραν και ζεστάνων σέ σημείο βρασμού, κόβαμε μέ περισσή συμπάθεια τίς ομορφες έβραιοπούλες τίς γιομάτες τσαχπινιά, πού σέ μικρούς μιχτούς ομιλους περπατούσαν τήν δόδο 'Ελευθερίας, λέσ και χόρευαν καντρίλλιες και τραγούδαγαν μέ σκέρτσο και μέ νάζι σουζέ τής έποχης.

N' άγαπας και νά μήν άγαπιέσαι

τί καπνός, τί καπνός!

Ίδιοι Νάρκισσοι, έδραζοντας τή γοντεία μας στή μπριγιαντίνη τής λοξής χωρίστρας, στό τζογέ παντελόνι και τά καλογυαλισμένα σεβρό, πλέαμε σέ πελάγη έύφρόσυνης έρωτοπάθειας κάθε φορά πού ή ματιά μας έκλεβε τή ματιά τους. Και δόσ' του τσάρκες έμεις και δόσ' του άπροσκλητο σιγόντο έγω και ό Δαβίκος μέ τή φάλτσα φωνή μας.

Λίγα λουλούδια άν θέλεις στείλε μου

και πάλι φίλε μου, άπόψε...

— Βάμος Δαβίκος! Βάμος τσικιτίκος¹². 'Αλησμόνητα χρόνια.

Και ξαφνικά, ήχησαν οι σειρήνες τής 28ης 'Οκτωβρίου. 'Η 'Ελλάδα στά άπλα! 'Ο πόλεμος χτυπούσε ύπουλα τίς πόρτες της. 'Ο ψευδοκαίσαρας τού Παλάτσο Βενέτσια ήθελε, βλέπεις, νά άναστήσει τή ρωμαϊκή αύτοκρατορία. Πόλεμοι! έπιστρατεύση! συναγερμοί! γενικός ξεσκωμός κατά το πρόπετη έπιδρομέα. Στό Μέτωπο τά παιδιά τής 'Ελλάδας ξιφουλκούσαν μέ ιερή άποφασιστικότητα. Χριστιανοί και 'Ιστραγλίτες τυθήκαν στό χακί κι άνέβηκαν στά τριστρατα τού Μοράβα, τού 'Ιβάν τής Τρεμπεσίνας, τού Φράσαρι, τού Μάλι Σπάνταριτ! Πίσω κιοτήδες φρατέλλοι! Πίσω! Νά την τώρα δικιά μας ξανά ή Κορυτσά, δικό μας τό 'Αργυρόκαστρο και ή Χειμάρρα! 'Ενας οίστρος πατριωτισμού φλόγιζε τίς καρδίες αύτού τού λαού. Και θυμάμαι τά τυήματα τού Πεζικού νά τραβούν στίς πρώτες γραμμές, άκούγω σάν νάνι τώρα τούς κιλλίβαντες τών πυροβόλων, τό μεταλλικό πάταγο τού Βαρέος πάνω στό λιθόστρωτο τής δύο δύο 16ης 'Οκτωβρίου, τά ζήτω και τά γιούρα τού Δαβίκου, πού έβγαιναν άπο τά μύχια τής ψυχής του. Κι έπειτα ή άσταλφραχτη γροθιά τής Βέρμαχτ ένάντια στά πληγωμένα στήθια τής φτωχιάς μας πατρίδας. Κι έπειτα ή μπότα, οι βλοσυροί πεταλάδες και τά άτελείωτα φερμπότεν.

— Απ' ία μέντι! τσούρουκ γιούντε!¹³

Θρήνος και πείνα και φόβος και θανατικό! Κι ένα κίτρινο άστερι στό σηθίος τών παιδιών τού Περιούσιου Λαού. Σημάδι έπικειμενου άφανισμού. Προμήνυμα έξόντωσης δλοφάνερο!

Τέλη Μαρτίου 1943, ήμέρες πρίν άπο τό ξεσπίτωμα και τήν πορεία πρός τόν τελικό χαμό. 'Έχω πάρει έντολές άπο τήν 'Οργάνωση νά ξεσκώσω γιά τό Βουνό και τή σωτηρία όσους έχω 'Εβραιούς φίλους. 'Έχω ήδη πλευρίσει γι' αύτό τόν 'Ασέρ Ρουμένη, τά παιδιά τού Γιδέκου και έβαλα νά πλησιάσει τόν ομήλικό του, τόν Μεντές 'Αρών, τόν άδελφό μου 'Αριστοτέλη. Βέβαια, θά κολλήσω κατάλληλα και τόν Δαβίκο. Θά τόν διπλαρώσω και θά τόν πιάσω άπο τούς κυρτούς ώμους νά τόν ταρακουνήσω νά μή δίνει πίστη στόν άρχιρραββίνο τής Θεσσαλονίκης, πού δέν ποιμαίνει

‘Οδός Χης Μεραρχίας.
Στό βάθος ἀπέναντι
τό σπίτι τῶν Ἀζαρία.

σωστά καὶ σωτήρια τό ποιμνίο του. Ό Δαβίκος δέν εἶναι κουτός κι ὁ πατέρας του ἔχει τὸν τρόπο νά βολέψει μιά ἀνεμόδιστη φυγή στὰ Πιέρια ἢ στὸ Βέρμιο.

Θυμᾶμαι καλά ἔκεινη τὴν ἡμέρα. Ἀκρες μέσες τοῦ φανέρωσα τὸ στόχο τῆς κουβέντας. Μέ σκουγε σιωπήλος, ἐννῦ κάθε τόσο ἔριχνε λοξές ματιές στὸν τρίτο τῆς παρέας καὶ τρεύοπαιζε νευρικά τά δάχτυλά του ταμπούρλο, στὸν μπάγκο πού ἀραδίαζαμε τὸ φρεσκοζεφουρνισμένο ψωμί.

— Ἐσύ τουλάχιστον βρέ, Δαβίκο, οὐτε κακαβάνης¹⁴ εἴσαι οὔτε δειλός! Τί περιμένετε πλέον! Δέν ὑπάρχει ἔλεος γιά σᾶς στὴν Πολωνία!

— Ἀ! ναι! στὴν Πολωνία, ἔκανε σάν ἀφηρημένος. Καὶ ξαφνικά κάποιοι αὐτοσχέδιοι στίχοι, ἐπάνω σ' ἔνα μοτίβο ἐνός παλιού βάλς ἔζιτασιόν, βγῆκαν ἀπό τὸ βραχνό λαρύγγι τοῦ καλοῦ μου φίλου:

“Ολοι μαζί, στὴν Πολωνία
Βαπόρια, κακία θά πάρουμε, θά σαλπάρουμε
εύκαιρια!

Κι εύθύς ἀμέσως κάποιοι ἀλλοι στίχοι μελοποιημένοι, πού μάταια κατέτειναν νά μέ δώσουν νά καταλάβω. Κάπως ἔτσι:

Ta gueule mon ami, ta gueule
ça y est déjá!¹⁵

Καί μόνο ἔνα φευγαλέο εύκαιριακό κλείσιμο ματιοῦ μέ δέωσε νά ἔννοήσω πώς θά ἔπρεπε, ἵσως, νά σεβαστῶ τοὺς κανόνες τῆς κονσπιράτσιας πού ἀξιώνε, σωστά, δ Δαβίκος.

„Ωστε ὅταν, ἀρχές Ἀπριλίου, παρακολουθοῦσα μέ πολλήν κατήφεια τὸ θλιβερό ἔκεινο πλήθος τῶν παιδιῶν τοῦ Ἱεχωβᾶ, πού ὅδει περίτρομο καὶ προδομένο ἀπό παντοῦ, τό δρόμο τῶν κρεματώριων τοῦ Μέιντανεκ τοῦ Μπούχεβαλντ καὶ τοῦ Ἀουστβῖτς, ἔνας στεναγμός ἀνακούφιστς μετρίαζε τή θλίψη μου. Ή οἰκογένεια τοῦ Μορδοχαΐτη Ἀζαριά ἀπουσίαζε ἀπό τό ἔθελομάνι τοῦ θανάτου... ●

(Ο Νίκος Ιωάννου Σιδηρόπουλος εἶναι σήμερα συμβολαιογράφος στή Βέροια καὶ ἔγραψε τίς ἀναμνήσεις του αὐτές εἰδικά γιά τό περιοδικό μας. Τόν εὐχαριστοῦμε ἀπό καρδιᾶς). Εἰδικό τεῦχος γιά τήν Ἰσραηλιτική Κοινότητα Βεροίας ἔχουν ἀφιερώσει τά «ΧΡΟΝΙΚΑ» τό Σεπτέμβριον 1978 (τεῦχος 11).

- 1 Μαύρη Βέροια
- 2 ἀκάλυπτα αύλακια ὑπονόμων
- 3 θορυβοποιοί
- 4 γιλικά ρόδια
- 5 γειτονική συνοικία
- 6 τώρα διαπρεπή ἐπιστήμονα καὶ καθηγητή τῆς Ὀδοντιατρικῆς στό Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
- 7 στροβιλίζονται
- 8 τρεῖς τά σταφύλια (ἡ δύκα) στά ἐβραιοτούρκικα
- 9 τά φιστίκια
- 10 ἔχω
- 11 φλύαρος, λογάς
- 12 πάμε παιδιά!
- 13 φύγει πίσω τσιφούτη!
- 14 ὁ χάχας, ὁ κοντόμυαλος, δ εύήθης (L' idiot, Le crétin)
- 15 σκασμός, αὐτό ἡδη γίνεται.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι. ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ:

Τό Χρονικόν τῆς Ζωῆς μου (1889-1979)

‘Από τό βιβλίον αὐτό (σελ. 172) ἀντιγράφουμε συνάντηση πού είχε ὁ συγγραφέας του (πολιτικός – υπουργός – διπλωμάτης – διοικητής τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης) κ. Γ. Πεσμαζόγλου, σήμερα πλέον τῶν 90 ἑτῶν, στίς 14 Φεβρουαρίου 1934, μέ τὸν Χίτλερ.

«...Εἰς σχετικήν παρατήρησίν μου ἀπήντησε διτί δέν ἀμφισβητεῖ διτί καὶ οἱ βαλκανικοί λαοί ἀποτελοῦν μέρος τῶν διανοούμενων διτῶν, δημος οἱ λίποι, οἱ λέοντες, οἱ κώνωπες καὶ οἱ ἄρουραιοι ἀνήκουν εἰς τήν συνομοταξίαν τῶν ζώων. Ούδείς δημαρτία δύναται νά ἀμφισβητήσῃ διτί οἱ λίποι ή οἱ λέων ἔχει πολὺ μεγαλυτέραν ἀξίαν τοῦ κώνωπος ή τοῦ ἄρουραιου. Ούτω καὶ ἔνας Νοτιοσλάβος ή Ἐβραίος ἔχει πολὺ μικροτέραν ἀξίαν ἐνός Ἑλλήνος ή ἐνός Γερμανοῦ. Καὶ προσέθεσε:

— Εάν είχατε μίαν κόρην πιστεύω διτί θά προτιμούσατε νά συζευχθῇ ἔνα Γερμανόν παρά ἔναν Ἐβραίον».

Εἰς τό σημείον δέ τοῦτο μοῦ ἀνέπτυξε τήν θεωρίαν του περὶ τοῦ «κατηρημένου ἐβραϊκοῦ στοιχείου».

Η ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ

ΣΤΙΣ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

Δέσηστη στή μνήμη τών 65.000 Εβραίων, Έλλήνων πολιτών, καθώς και τών 6.000.000 άθων θυμάτων τού Όλοκαυτώματος έγινε, τόν περασμένο μήνα, μέ πρωτοβουλία τών Ισραηλιτικών Κοινοτήτων σέ διάφορες πόλεις τής Ελλάδος.

Στίς τελετές αύτές παρέστησαν έκπρόσωποι τών Αρχών, τής τοπικής αύτοδιοικήσεως, τών παραγωγικών τάξεων κ.ά. οι οποίοι τίμησαν τήν ιερή μνήμη τών θυμάτων.

Στήν Αθήνα παρέστησαν διπλωματικός Αντιπρόσωπος τού Ισραήλ πρέσβυς κ. Ν. Γιάις, δ' α' σύμβουλος τής Πρεσβείας κ. Ά. Σόκετ, οι βουλευτές κ.κ. Γ. Δαλακούρας και Α. Κράτσας (Ν.Δ.), οι τ. βουλευτές κ.κ. Ν. Αναγνωστόπουλος και Χ. Πρωτόπαπας (έκπρόσωπος τού ΚΟΔΗΣΟ), δέ έκπρόσωπος τού δημάρχου Αθηναίων κ. Δ. Χατζῆς, δ' ι. Αγγέλου, έκπρόσωπος τού ΚΚΕ έσ., δ' συγγραφέας κ. Ιακ. Καμπανέλης κ.ά.

Κάθε χρόνο τέτοια μέρα

Τόν πανηγυρικό τής ήμέρας στήν Αθήνα έξεφώνησε διεν. ταμίας τής Κοινότητος, δέ οποίος, μεταξύ άλλων, είπε καί τά έχης:

«Γιατί άλλοιμονο στήν άνθρωπότητα δύν ή δεύτερη ή ή τρίτη γενιά από τό Όλοκαύτωμα δέν γνωρίζει μέ κάθε λεπτομέρεια τό έγκλημα πού διαπράχτηκε. Τό λάθος θά βαρύνει έμας. Διότι τά γεγονότα έπαναλαμβάνονται. Οι αιώνες άντιγράφουν δέ νέας τόν άλλον καί ή γενική κατάσταση σήμερα, σέ παγκόσμιο έπιπεδο, συνθέτουν τήν είκονα έννος κόσμου, πού δείχνει πώς πολύ γρήγορα έσθησε άπό τή μνήμη του τή φρίκη τών χρόνων, πού ή φωτιά, τό αίμα καί θάνατος έσερναν τό άρμα τού Γ' Ράιχ μ' έναν ξέφρενο καλπασμό πάνω στή γῆ.

Γιατί άλλοιμονο ή λερναία υδρα τού φασισμού σηκώνει πάλι προκλητικά τό κεφάλι. Καί τό χειρότερο δέ λεέύθερος καί πολιτισμένος κόσμος σιωπά. «Οπως καί τότε, πού γνώριζε τήν άλήθεια και προτίμησε νά τήν κρύψει. Μάταιη ή κραυγή τών καταδικασμένων άντηχησε σ' άποκληρο τό κόσμο. Οι δυνάμεις, πού θά μπορούσαν νά άποτρέψουν τό Όλοκαύτωμα, παρέμειναν άδρανείς. Καί οι διεις δημοκρατικές, προαδευτικές δυνάμεις, πού τότε τήν πολέμησαν, σήμερα τήν άνέχονται.

Γιατί άλλοιμονο πιστέψαμε πώς, κάτω από τό άσκηκτο βάρος τών εύθυνων μιᾶς τέτοιας έξοντωσης, έχει πιά άνοιχτεί δέ δρόμος για μιά άνθρωποντέρη συμβίωση στόν πλανήτη μας. Γελαστήκαμε. Πρίν καλά - καλά χαρούμε τή λύτρωση τής άπελευθέρωσης, πρίν καλά - καλά σταθούμε στά πόδια μας καί πρίν προλάβουμε νά ψάξουμε τό βάθος τής συμφορᾶς πού μᾶς έπληξε, τά μικροσυμφέροντα, οικονομικά, πολιτικά, άνταγωνιστικά, τά αιώνια συμφέροντα γέννησαν διαφορές καί άντιθέσεις, δυσκολίες καί προβλήματα καί ο κίνδυνος καραδοκεί κάθε στιγμή νά χτυπήσει τήν πόρτα μας, νά ρημάξει τό σπίτι μας, νά σκοτώσει τήν άνθρωπια μας».

Τό έτησιο μνημόσυνο στή Θεσσαλονίκη.

■ Στή Λάρισα στόν πανηγυρικό του δέ αντιπρόεδρος τής Κοινότητος άνεφερε, μεταξύ άλλων: «Συγκεντρωθήκαμε λοιπόν έδω σήμερα σκηνή για νά ζητήσουμε έκδικηση (δυστυχώς αύτοί πού φύγαν δέν γυρίζουν πίσω). Άλλα για νά θυμίσουμε σ' δύλους τούς τίμους άνθρωπους, καί ειδικά στούς νέους πού δέν ζήσαν έκεινες τίς μέρες, δη πΟΤΕ ΠΙΑ ή άνθρωποπότητα, δέν πρέπει νά ξαναζήσει τέτοιες φρικτές ώρες. Σήμερα μάλιστα πού οι πόλεμοι καί τά μίση έξακολουθούν νά τυραννούν τούς λαούς πού δέν συνεπίστηκαν από τή φρίκη τού Όλοκαυτώματος τού 2ου Παγκοσμίου Πολέμου καί πού τά πάντα ύπαγορεύουν τά ύποπτα συμφέροντα καί ή ώμη βία, ίσι άφυπνοσίσουμε κάθε τίμια σκέψη άναλογιζόμενοι τούς τόσους άδικους νεκρούς τών πολέμων. Όλοι οι άνθρωποι σις άσχοληθούμε ειρηνικά γιά τό καλό καί τήν προκοπή σ' δύλη τή γῆ μας. Άρκετο άιμα έτρεξε. Δέν φτάνει πιά;»

Σχόλια τού Τύπου

‘Ο άθηναϊκός Τύπος παρουσίασε τή σχετική τελετή, ένω πολλές έπαρχιακές έφημερίδες, μέ τήν εύκαιρια αύτή ̄γραψαν συγκινητικά σχόλια.

★ ‘Ο ‘Ημερήσιος Κήρυξ’ (Λαρίσης, στίς 5.5.1981) έγραφε:

«ΑΠ’ ΟΛΟΥΣ τούς λαούς «τούς ένοικουντας έπι γῆς» οι Εβραίοι έγιναν δέ μεγαλύτερος στόχος τών Χιτλερικών καί πλήρωσαν αύτή τήν έγκληματική τους μανία ζηη έκατομμύρια δύμορησκοι τους. Οι διωγμοί τών Εβραίων άρχισαν από τόν καιρό τής άνδος στήν έξουσία τού φρενοβλαβούς Χίτλερ, στά 1933, καί κορυφώθηκαν κατά τή διάρκεια τού πολέμου. Τότε στήριχταν τά φοβέρα «στρατόπεδα συγκεντρώσεως» στά όποια μαρτύρησαν τό γάλα τής μάνας τους ζηη μόνο οι συνάνθρωποι μας Εβραίοι, άλλα καί άλλοι λαοί πού μετά τήν κατοχή τους δργάνωσαν τήν ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ.

ΣΤΑ ΑΠΑΙΣΙΑ γιά τή θηριωδία τους καί τή γενοκτονία τους στρατόπεδα τού Νταχόσου, τού Άουσβιτς τής Τρεμπλίνκας, τού Μπιργκενάου, σύρθηκαν πολλοί Εύρωπαίοι καί τό σύνολο σχεδόν τών Εβραίων τής Εύρωπης. Στήν Αθήνα άνθουσαν πολλές έβραικές Κοινότητες, ίδιαίτερα στή Θεσσαλονίκη, στή Αθήνα, στή Λάρισα, στό Βόλο, στή Ζάκυνθο. Ο πληθυσμός τους χάθηκε. Από τή Λάρισα πέθαναν στά στρατόπεδα 219 άτομα. Πολλοί δύμας γλύτωσαν από τό πογκρόμ βρίσκοντας ζεστασιά κοντά στούς χωρικούς μας κάτω από τήν προστασία τών όργανώσεων. Οι δργάνωσεις αύτές έργασθηκαν μέ δάγπη γιά τή σωτηρία τών άδελφων μας Εβραίων. Ένέργησαν γιά τήν έκδο-

ση ταυτοτήτων, γιά την περίθαλψη στά χωριά, γιά την άπομάκρυνσή τους άπό την πόλη. Και τά Θύματα τους θά ἤσαν στή Λάρισα πολύ λιγότερα αν ἔδειχναν πίστη μεγαλύτερη στίς ειδοποιήσεις πού τους έγιναν γιά ξέσδο και δέν ἐπαναπάυνταν σέ φαινομενικές ἐνέργειες τών Ναζί. Και τό κακό έγινε. Τούς μάζεψαν στίς κλούβες, τούς στοιβάζαν στά βαγόνια και πήγαν στά στρατόπεδα ἀπ' όπου δέν γύρισαν.

ΑΥΤΗ τή γενοκτονία, τό δολοκαυτώμα αύτό τών Ἐβραίων, τιμοῦν σήμερα γιά 38η φορά οι Ἐβραῖοι τῆς Λάρισας, πού δέν είναι παρά ἀδέλφια συμπολίτες μας, "Ἐλλήνες ὑπήκοοι, κάτοικοι αὐτῆς τῆς πόλης μέ τούς δοπίους μοιραστήκαμε πόνους, λύτες, πίκρες, διωγμούς, δώσαμε αἷμα καὶ μαζί χτυπήσαμε τόν καταχτητή. Εἶναι σήμερα γι' αὐτούς ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ. Ἀλλά γιατί δέν είναι καὶ γιά μᾶς τούς "Ἐλλήνες Χριστιανούς τό ίδιο; Λίγα είναι τά Θύματα, οι νεκροί, οι κρεμασμένοι, οι δολοφονημένοι, οι πνιγμένοι, ἀπό τούς "Ἐλλήνες Χριστιανούς; Αυτή τήν ἡμέρα τῆς μνήμης τήν τιμοῦν δλοι οι "Ἐλλήνες γιατί στά 6.000.000 Ἐβραίων είναι ἀρκετές δεκάδες χιλιάδες "Ἐλλήνες Ἐβραῖοι. Οι νεκροί αύτοί τού φοβερού πολέμου είναι καὶ δικοί μας νεκροί.

ΕΤΣΙ σήμερα τό ἀπόγευμα στήν ιερή Συναγωγή τῆς Λαρισινῆς Ἰσραηλιτικῆς Κοινότητας θά γίνει ἐπιμνημόσυνη τελετή. Τήν ίδια ώρα ἄς ψελλίσουμε δλοι μας μιά προσευχή καὶ τήν εύχή: Αίωνια τους ἡ μνήμη.

★ 'Η «Ἐλευθερία» (Λαρίσης, 8.5.1981) σημειώνει: «Ο διμήτηρις κατά τήν ἐκδήλωση τῆς Ἡμέρας Μνήμης πού πραγματοποιήθηκε στήν ιερή Συναγωγή τῆς Ἰσραηλιτικῆς Κοινότητας κ. Βίκτωρ Μισδράνης εἶπε, γιά πρώτη ίσως φορά, μία μεγάλη ἀλήθεια. "Ἀναγνώρισε τή βοήθεια πού πρόσφερε ἡ Ἑλληνική Ἀντίσταση πρός τούς Ἐβραίους καὶ παράπληλα ἔξεφρασε πρός αὐτήν τήν εύγνωμοσύνη δλων τῶν Ἰσραηλιτῶν, γιατί χωρίς αὐτήν θά ἦταν δλοι τους χαμένοι. Καί ἀκόμη ἀναγνώρισε τή βοήθεια πού τούς πρόσφεραν οι Χριστιανοί ἀδελφοί τους, παρόλον τόν κίνδυνο πού διέτρεχαν, ἀννοώντας τίς δικές τους συμφορές, πού δέν ἦταν καὶ λίγες, ὅπως χαρακτηριστικά τόνισε, μέ τό θάρρος πού τόν διακρίνει, ὁ διμήτηρης, πού συμπίπτει νά είναι καὶ ἀντιπρόεδρος τῆς Ἰσραηλιτικῆς Κοινότητας Λαρίσης».

★ 'Η «Ἐνημέρωση» (Βόλου, 7.5.1981) σχολιάζει: «Οι Ἰσραηλίτες, σέ δλο τήν Ἑλλάδα καὶ στόν τόπο μας, φυσικά, τιμοῦν αὐτές τίς μέρες τή μνήμη τῶν 6 ἑκ. Θυμάτων τους, τῆς ναζιστικής θηριωδίας, στά ἀλήστου μνήμης ἔξοντωτικά στρατόπεδα συγκεντρώσεως τού Γ'. Ράϊχ, τά "κρεματόρια" τής φρίκης καὶ τοῦ χαμοῦ. "Ἀνάμεσα στά θύματα τῆς ποιο φοβερῆς γενοκτονίας ἐνός λαοῦ συγκαταλέγονται καὶ ἔκατοντάδες Ἐβραῖοι τῆς Θεσσαλίας, πού ἔπεισαν βορά τοῦ πογκρόμ πού ἔξπαλέσυε σε Χίτλερ, κατά τή διάρκεια τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Πολλοί ὑπῆρχαν ἀλησμόντοι φίλοι. Τιμοῦμε, μαζί με τούς δομοθράσκους τους, καὶ τήν ἀντίσταση τοῦ Γκέτο τῆς Βαρσοβίας καὶ τήν ιερή μνήμη τους καὶ συμμετέχοντας στό ἀναλοιώτω πένθος τους, συνεννουμε μαζί με τή δική τους καὶ τή δική μας εύχη: Ποτέ πά τέτοια κοσμολογάτα ἐγκλήματα πού κατεβάζουν τόν ἀνθρωπο στή στάθμη τοῦ θηρίου, πού ωστόσο ἐλλοχεύει πάντα ἔτοιμο νά σπαράξει καὶ ἄς σπαραχθεῖ».

★ 'Η «Λαρισαϊκή Ἡχώ» (Λαρίσης, 4.5.1981) γράφει:

«ΤΡΙΑΝΤΑΟΧΤΩ ΕΤΗ πέρασαν ἀπό τήν ἐποχή ἑκείνη πού 6.000.000 Ἐβραῖοι μαρτύροσαν στά στρατόπεδα τῶν Χιτλερικῶν. Κι δώμας οι δῆμοι δλοι δέν ἐλογοδότησαν γιά τά ἐγκλήματα τους. "Εφτασαν, μάλιστα, νοσταλγού τού χι-

ΔΕΙΓΜΑ ΜΙΣΑΛΛΟΔΟΞΙΑΣ

‘Από τήν ἐφημερίδα «Ὀρθόδοξος Τύπος» (22.5.1981) ἀναδημοσιεύουμε ἀσχολίαστη τήν παρακάτω εἰδηση:

ΜΝΗΜΗ ΕΒΡΑΙΩΝ

Δέσησις εις μνήμην τῶν 65.000 Ἐβραίων Ἑλλήνων, πού ἔχασαν τήν ζωή των κατά τήν διάρκειαν τῆς ναζιστικής κατοχῆς ἔγινε τήν 10ην Μαΐου ἐ.ἔ. εις τό ιδιαίτερον τμῆμα τοῦ Γ' Νεκροταφείου Νικαίας.

Εις τήν τελετήν, πού ἔγινε μέ πρωτοβουλίαν τῆς Ἐβραϊκῆς Κοινότητος Ἀθηνῶν, παρευρέθησαν ὁ βοηθός δημάρχου κ. Δ. Χατζῆς, οι βουλευταί, πού ἔμψανίστονται ως πιστοί χριστιανοί Ν. Αναγνωστόπουλος, Γ. Δαλακούρας, Α. Κράτσας, ἐκπρόσωποι τῶν πολιτικῶν κομμάτων, δ γνωστός συγγραφεὺς κ. Ι. Καμπανέλλης καὶ ἄλλοι.

τλερικού καθεστώτος νά ζητήσουν ώστε διά νόμου νά σταματήσει τό «κυνήγι» τῶν ἐγκληματιῶν Ναζί καὶ τῶν ὄργανων γενοκτονίας τῶν Ἐβραίων.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ, πού ὑπέφεραν τά πάνδεινα ἀπό τούς Ναζί, συμμετέχουν νοερῶς καὶ σέ στάση προσευχῆς ὑπέρ τῶν ἀδικοχαμένων Ἐβραίων, μεταξύ τῶν ὄποιων καὶ 219 ἀπό τή Λάρισα. Καί θά τιμοῦν τή μνήμη τους ΠΑΝΤΟΤΕ».

«Ἴδαινικά πειραματόζωα» θεωροῦσαν οι Ναζί τούς αἰχμαλώτους πολέμου

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΣΤΗΝ ΕΤΑΙΡΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ

Στά ιατρικά πειράματα, πού ἔγιναν στά χιτλερικά στρατόπεδα συγκεντρώσεως Μονάχου, Μπούχεβαλτ καὶ "Αουσβίτς πάνω σέ κρατούμενους, κυρίως Ἐβραϊκῆς καταγωγῆς, ἀναφέρεται ἡ ἐργασία τοῦ κ. Αλ. Μαρασλή, πού ἀνακοινώθηκε σέ συνεδρία τῆς Εταιρίας Ἰστορίας τῆς Ιατρικῆς στά πλαίσιο τοῦ πανεληνίου Ιατρικοῦ συνεδρίου.

«Οι ἔρευνες – ἀναφέρεται στήν ἐργασία τοῦ κ. Μαρασλή – ἀναζητοῦσαν θεραπευτικές μεθόδους γιά νά ἐφαρμοσθοῦν στούς Γερμανούς τραυματίες πολέμου. Ἀφορούσαν τή μελέτη τῶν ἐπιδράσεων στόν ὄργανισμό τῆς χαμηλῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως, τήν ἐπαναφορά στή ζωή ἐπειτα τά ἀπό κατάψυξη κλπ.

Τά πειράματα, βασιστηκαν στήν ἀρχή ὅτι δ ἀνθρωπος είναι τό ἰδαινό πειραματόζωο. Ούσιαστικά, δύμας, δέν πρόσφεραν κανένα ἀντιστάθμισμα μέ κάποια ἐπιστημονική πρόδοι.

‘Η μετατροπή τοῦ ἀνθρώπου σέ πειραματόζωο – κατέληξε ὁ κ. Μαρασλής – είναι μιά κατάφωρη παραβίαση τοῦ ὄρκου τοῦ Ἰπποκράτη καὶ τῶν κανόνων τῆς ἡθικῆς καὶ πρό πάντων ὅταν τά πειράματα είναι θανατηφόρα καὶ διενεργοῦνται πάνω σέ ύγιη ἀτομα, πού ἔχουν στερηθεῖ τήν ἐλευθερία τους».

Η ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΤΟ ΧΑΡΤΕΜΠΟΡΙΟΝ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΝ καὶ ἀνατομίαν τοῦ θέματος ἀσφαλῶς δέν θά περιμένουν οἱ φίλοι ἀναγνῶσται καὶ αἱ τριφεραὶ ἀναγνώστριαι τοῦ «Διάτοντος Ἀστέρος» νά εὔρουν εἰς τάς παρά πόδας γραμμάς, ἀντιθέτως πρός τόν πομπώδη τίτλον μας, διότι καὶ ἀνιαρόν θά ἡτο δί' αὐτούς ἀλλά καὶ ἀνάρμοστον διά τό παρόν τομίδιον. Μίαν ὅμως λεπτομερῆ ἐπιθέωρησιν καὶ ἐπισταμένην ἀνασκόπησιν τοῖς ύπόσχομα.

Τυπογραφεῖα τῆς περιωπῆς τῶν ἐν Ἀθήναις, ὡς ἐπί παραδείγματι, τό πάλι ιποτέ Ἀνέστη Κωνσταντινίδου, τά τοῦ Δρουγουλίνου, τά τῆς Ἐστίας, τά τοῦ Πετράκου, τοῦ Σακελλαρίου κτλ., ἡ χαρτεμπορικούς οἰκους ὡς τόν ἀρχαῖον τῶν κ.κ. Πάλλη καὶ Κοτζιά, ἡ τόν νέον τῶν κ.κ. Μακρῆ καὶ Σία ἀσφαλῶς δέν κέκτηται ἡ Θεσσαλονίκη, ἐν τούτοις ὅμως εἰς ἔξαιρετικάς περιστάσεις, ὡς κατά τάς ἑκάστοτε ἑκτυπώσεις τῶν ἑκλογικῶν καταλόγων, κατά τήν ἐγκατάστασιν τῶν Συμμάχων, κατά τήν λειτουργίαν τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως, μετά τήν πυρκαϊάν ἐπέδειξαν ταῦτα τοιαύτην ρώμην, ἀνέπτυξαν τηλικαύτην δραστηριότητα, ἐφάνηκαν δητέ κέκτηνται τοσαῦτα πλούτη εἰς παντοειδές καὶ πολύγλωσσον ὄλικον ὥστε ὄντως εἶναι ἄξια παντός ἐπαίνου.

Ίδου νῦν καὶ χρονογραφικῶς ὄνόματα καὶ πράγματα:

Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Θεσσαλονίκης ἐκτός τοῦ τυπογραφείου τοῦ Ἰταλοῦ κ. Σαλβατόρε Μουρατόρε, ἐνθα προηγουμένως μέν ἔξετυπούτο ἡ «Ἀλήθεια», τό δέ 1913 τό «Ἐμπρός», μᾶς ἐκληρονόμησε καὶ τά ἐπί Τουρκοκρατίας λειτουργοῦντα τυπογραφεῖα τῶν κ.κ. Ν. Χριστομάνου, Ι. Γρατσάνη, Β. Ἡρακλείου, Σ. Παπανέστορος, Ν. Ξενοφωντίου, Ν. Διβόλη, τά τοῦ σραπλιτικά Ούνιόν καὶ Μπεζές καί τό τοῦ Ἰταλοῦ πάλιν κ. Ἀκουαρόνη. Ἡ Ἑλληνική Θεσσαλονίκη ἐδημιούργησεν ἐπί πλέον τά τῶν κ.κ. Τριανταφύλλου καὶ Σίας οἵτινες ἡγόρασαν τά πιεστήρια καὶ τά ὄλικά τῆς τουρκικῆς ἐφημερίδος «Βαλκανλάρ», ὅπου καὶ ἔξετυπούτο ἡ ἐν τῇ ἐφημεριδογραφίᾳ μας τοῦ παρόντος βιβλίου παραληφθείσα ἐφημερίς «Ριζοσπάστης» τοῦ κ. Πετσοπούλου (προκαλεσάσης διά τά ὑβριστικά δημοσιεύματά της τήν ἐπιδρομήν ἀξιωματικῶν καὶ τήν καταστροφήν τῶν γραφείων τῆς καὶ εἴτα τήν μεταφοράν της εἰς Ἀθήνας), Καστρινάκη καὶ Γεωργαντᾶ, Ἰωάννη. Κουμένου, δστις ἡγόρασε τάς 9 μηχανάς τῶν μεγάλων τυπογραφικῶν ἐγκαταστάσεων τοῦ κ. Σαλβατόρε Μουρατόρε, Δημ. Κυριαζόπουλου, Ἀν. Μπέρου, Ι. Κωνσταντινίδου καὶ οιών Βι-

κοπούλου. Ἐφημερίδων τυπογραφεῖα ὑπῆρξαν τότε τά τῆς «Μακεδονίας», «Ν. Ἀλήθειας», «Φωτός», Ἀγκύρας, «Ἐθνικῆς», «Ἐλλάδος», «Inde pendant», «Γενῆ Ἀστήρ», (τοῦ ἀποθανόντος Ἀβδουραχμάν Ἀρίφ βέη, τό ἔργον τοῦ ὅποιου συνεχίζουν οἱ δύο οιοί αὐτοῦ) «Ἀβενίρ» λησμονηθείσα ἐπίσης ἐκ τῆς ἐφημεριδογραφίας μας) καὶ «Sirpski Glasnik» τοῦ κ. Ἀναστασίου Μπέη. Ο «Κήρυξ» τῶν κ.κ. Χατζηγάγου, Μεσολογγίου καὶ Βαλσαμάκη, τόν ὅποιον ἐλησμονήσαμεν ν' ἀναφέρωμεν ἐν τῇ ἐφημεριδογραφίᾳ μας ἔξετυπούτο εἰς τά τυπογραφεῖα τῶν κ.κ. Ξενοφωντίδου καὶ Παντελῆ ἐπί τίνας μῆνας μόνον, ὡς ἐπίσης καὶ τό σατυρικόν περιοδικόν ὁ Φαφλατᾶς τοῦ ἐκ Κρήτης ποιητοῦ ἀειμνήστου Δ. Κολλιγάννη. Όσαύτως ἀρκετόν ρόλον ἔπαιξε τό τυπογραφεῖον τοῦ ἐξ Αιγύπτου ἔγκαταστάντος ἐνταῦθα περιοδικοῦ «Κόσμος» δστις πάλιν ἔξεδόθη ἐδῶ ἐπ' ἀρκετόν χρονικόν διάστημα ὑπό τοῦ ἰδίου ἰδιοκτήτου ἐξ Ἀλεξανδρείας ὄρμαμένου κ. Ἀργυρίου Δρακόπουλου μέ Διευθυντήν τόν παλαίμαχον ἐν Κάιρω δημοσιογράφον (Διευθυντήν καὶ ἰδιοκτήτην τοῦ ἐκεῖ Χρόνου) κ. Μιχαήλ Κωνσταντινίδην.

Δυστυχῶς ὅμως ἡ μεγάλη πυρκαϊά τοῦ 1917 τά ἀπεδεκάτισεν. Οὕτως ἐκάπσαν τά τυπογραφεῖα τῆς «Ν. Ἀλήθειας», τοῦ Ἡρακλείδου, τῆς «Ἐλλάδος», τοῦ Διβόλη, τοῦ Τριανταφύλλου, τῆς «Γενῆ Ἀστήρ» τοῦ Μπεζές, τοῦ Ἀκουαρόνη, τοῦ Βικοπούλου, (δπερ ἐν τῷ μεταξύ εἶχε πωληθῆ εἰς τήν Προσωρινήν Κυβέρνησιν), τοῦ Μπέρου καὶ τῆς ίσραηλιτικῆς ἐφημερίδος «Ἀβενίρ». Ὑπέστησαν δέ ζημιάς κατά τό μᾶλλον καὶ ἡτον τά τῶν κ.κ. Καστρινάκη καὶ Γεωργαντᾶ, Χριστομάνου καὶ Μακεδονίας. Τότε ἀκριβῶς ἐφάνη ἡ μεγίστη δύναμις τοῦ Τυπογραφείου τοῦ κ. Ἰωάννου Κουμένου. Ἀπό τῆς ἐπομένης τῆς πυρκαϊᾶς ἐτύπωνε τάς καθημερινάς ἐφημερίδας εἰς μέν τήν Ἑλληνικήν γλώσσαν τήν «Ν. Ἀλήθειαν» καὶ τήν «Ἐλλάδα», εἰς δέ τήν γαλλικήν τήν «Tribune», καὶ τήν «Paris Balkans» καὶ εἰς τήν σερβικήν τήν «Bella Serbia» καὶ τήν «Sirpski Glasnik», ἐκτός ἐννοεῖται καὶ τῶν ἀπέιρων τυπογραφικῶν ἐργασιῶν τοῦ Στρατοῦ, τῶν Δημοσίων Γραφείων, τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης καὶ τῶν διαφόρων ιδιωτῶν, θεάτρων καὶ Σωματείων. Τό ρεκόρ αὐτό τοῦ τυπογραφείου μου, ἃνευ περιαυτολογίας, ὡς καὶ τό προηγούμενον καθ' ὅ μετ' ἄγριον συναγωνισμόν μεταξύ τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ συναδέλφων κατά τό πρώτον ἀκριβῶς ἔτος τῆς Ιδρύσεως, τό 1916, ἀνελάβομεν ἐκτύπωσιν 240.000 ὁ-

Θεσσαλονίκη: 19ος αιών (Σχέδιον ταξιδιώτου).

νομάτων των Μητρώων Θεσσαλονίκης, 130.000 δυνατών έκλογικών καταλόγων, μετά τής καθημερινῆς έκδόσεως τής «Άγκυρας» και τού «Τηλεγράφου» μου, τής «Έλευθέρας Μακεδονίας» τού «Δικαίου», τής «Echo de Salonique» τού «Ruski Slovo» και κτλ., πάντα ταῦτα, λέγω, ἐντός χρονικοῦ διασπήματος μικροτέρου τῶν 4 μηνῶν ὀσφαλῶς ἀναγκάζουσι τὴν τυπογραφικήν τέχνην τῆς Θεσσαλονίκης νά ἔπαιρεται.

Ἐπί τέλους παρῆλθεν ἡ ζάλη τῆς πυρκαϊᾶς καὶ ἥρχισαν πολλαπλασιαζόμενα πάλιν τά τυπογραφεῖα. Ο κ. Ἀκουαρόνη, πατήρ συνεταιρισθείς μετά τοῦ κ. Μπεχάρ Ἰδρυσαν νέον τοιοῦτον, οἱ υἱοί Ἀκουαρόνη ἐπίσης ἡ «Ορινού» ὠσάυτως, οἱ κ.κ. I. Κωνσταντινίδης, A. Μπέρος - Σκευάκης καὶ Σία, Τριανταφύλλου καὶ Σία, Νικολαΐδης, Παπαγιαννίδης, Ναγόπουλος, Κομνηνός, Μιχαηλίδης καὶ Παπαγεωργίου, ἡ «Ἐφημέρις τῶν Βαλκανίων», οἱ κ.κ. Ντάσα, Ρούσο, Μπρούδο, Σιόν, ὁ κ. Μπεζές, ὁ κ. Ἀβραβανέλ, ὁ κ. Γιορτώβ, ἡ Γενή Ἀσήρ. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Παπαγιαννίδης ἀπέθανε καὶ οἱ κληρονόμοι του, ὡς καὶ ὁ κ. Νίκ. Μάνος, τῆς «Ἐθνικῆς», ἐπώλησαν τά ὑλικά εἰς τούς κ.κ. Δημ. Σκευάκην, Δημ. Λούθαρην καὶ Ἀθαν. Μάνον, οἵτινες ἰδρυσαν τό τυπογραφίον «Αύγή», ἀλλά καὶ αὐτοί ἀπεχώρησαν καὶ τό ἀνέλαβεν ὁ κ. Χατζηδημητρίου. Ἐφέτος δ' ἴδρυσαν τυπογραφεῖα ὁ κ. Βαφειάδης καὶ οἱ Ἰσραηλῖται κ.κ. Ἀσέρ καὶ Σία.

Εἰς τούς τυπογράφους τῆς Θεσσαλονίκης παρατηρεῖται ὅτι καὶ εἰς τάς ἐφημερίδας: δυσπιστία, ἀλληλοφάγωμα καὶ ἔξοντωσις μεταξύ των. Οὔτε σωματεῖον, οὔτε ἡθικά ὑποχρεώσεις, οὔτε ἐπαγγελματική ἀλληλεγγύη, οὔτε καὶ αὐτή ἡ ἐπίπλαστος αἰσθηματολογία ἐμφωλεύει.

Παραλλήλως πρός τούς κ.κ. Τυπογράφους ἐργάζονται καὶ τά λιθογραφεῖα τῶν Ἰσραηλιτῶν κ.κ. Γκαμένιο, Ἀντζέλ, τῶν Ἰταλῶν κ.κ. Μπουφέτη πατρός καὶ υἱοῦ, καὶ τῶν δημογενῶν κ.κ. Πανᾶ καὶ Σαράτση μέ διευθυντήν τὸν κ. Παπάζογλου καὶ τῶν Ἀδελφῶν κ.κ. Κόγκα. Τό τοῦ ἐκ Κων/πόλεως Καρατζόγλου (εἰς ὃ ἔξετυποῦτο ἡ εἰκόνογραφημένη γελοιογραφική ἔβδομαδιά ἐφημερίς «Παπαγάλος», κατά τό σύστημα τοῦ Ἀριστοφάνους ἡ τοῦ Ἰταλικοῦ

«Papagallo») καέν, μετεφέρθη εἰς Ἀθήνας.

Τό ἐμπόριον τοῦ χάρτου εύρισκεται κατά τό πλεῖστον εἰς τάς χειρας τῶν Ἰσραηλιτῶν. Πρό καὶ μετά τήν πυρκαϊάν οἱ μεγάλοι χαρτέμποροι ἦσαν καὶ εἶναι οἱ κ.κ. Ζάκ καὶ Γιουσδά Ἀσέρ, οἱ Ἀδελφοί Κόβο, ὁ κ. Ἀβραάμ Χασίδ, οἱ Υιοί Περαχία, ὁ κ. Χανανέλ Ναάρ. Εἰσαγωγεῖς δ' ὁ κ. Καλαμάρο, οἱ κ. Χαΐμ Σούρες καὶ Σία, ὁ κ. Παράσχος, ὁ κ. Γ. Ρώμπαπας, ὁ κ. Λασκαρίδης, ὁ κ. Πασανίκας, ὁ οἰκος Κ. Χ. Σταυρίδης καὶ Σία καὶ οἱ κ.κ. Π. Ξύστρης καὶ Γ. Πέτρου.

Χαρτοπωλεῖα καὶ Βιβλιοπωλεῖα ὑπάρχουν πάμπολλα. Τά σπουδαιότερα εἶναι ἐκ τῶν ἐλληνικῶν τοιούτων τά τῶν κ.κ. Ἰωάννου Κουμένου, ὁ «Ἐρμῆς» (τῶν κ.κ. Ξενοφωνίαδου, Παντελῆ καὶ Ἀγγέλου), Καστρινάκη καὶ Γεωργαντά, Τριανταφύλλου καὶ Σίας, Βαφειάδου, Νικολαΐδου, Σερφαείρ Τσαούση, Ἀθανασίου Μάνου, Βασιλείου Μάνου, Δημοσθένους Γιαπούλη, Παπακωνσταντίνου, Ρουτζούνη, Οικονόμου κτλ. ἐκ τῶν Ἰσραηλιτικῶν τά τῶν κ.κ. Χανανέλ Ναάρ, Μισουλάμ καὶ Ματαράσσο, Γαβριήλ Νεσίμ, Μπαρτζιλάη, Δάν Κοέν, Ράδιον, Ἰντερνασιονάλ, Λευκοῦ Πύργου καὶ ἔν ιταλικόν τό τοῦ κ. Παλούμπο.

Βιβλιοδετεῖα ἐκτός ἀπό τά τῶν κ.κ. Καστρινάκη καὶ Γεωργαντά, Ἐρμοῦ, Τριανταφύλλου, Βαφειάδου, Ἰωάννου Κουμένου, ὑπάρχει καὶ ἔν ἀποκλειστικῶν τοιούτον τό τοῦ κ. Ρούσο.

Κλισεδοποιεῖα δέν ὑπάρχουν. Τώρα προσπαθοῦν νά δημιουργήσουν οἱ κ.κ. Ακουαρόνη καὶ Ἰωάννης Κούμενος. Χαράκτης εἰς μέν τὸν ὄρειχαλκὸν ὁ ἀρμένιος κ. Τζάκος, εἰς δέ τὸ ξύλον ὁ ἐκ Ρωσίας ὄμογενής κ. Ἰωάννης Καπαγιαννίδης, εἰς ἄπαντα δ' ὅμοιος ὁ Ρώσος σκηνογράφος τοῦ Σκάιτιγκ Πάλας.

Ὑπάρχουν δύμως ἀντιθέτως γραμμογραφεία, ἐργοστάσια καταστίχων καὶ κατασκευῆς φακέλλων πρωτίστης τάξεως ὡς τό τοῦ κ. Ζαχάρα, Μιχαήλ καὶ Κοέν, τό τοῦ κ. Ἀβραάμ Χασίδ, τό τῶν κ.κ. Ζάν καὶ Γιουσδά Ἀσέρ καὶ τό τοῦ Ἰωάννου Κουμένου.

Σφραγίδας κατασκευάζουν ἄπαντα τά ἐλληνικά Τυπογραφεῖα.

Ὦς βλέπουσι λοιπόν οἱ ἀναγνῶσται μας, δέν εἶναι μικρά ἡ δρᾶστις τῆς Θεσσαλονίκης εἰς τήν τυπογραφίαν καὶ τό χαρτεμπόριον. Κίνησις μεγάλη, ἐργασία ἄφθονος, τιμάι λογικά μέχρι τοιούτου σημείου, ώστε πολλοί συγγραφεῖς καὶ αὐτό τό Δημόσιον καὶ ὅλοι οἱ στρατιωτικοί σχηματισμοί, οἱ Δῆμοι καὶ αἱ Κοινότητες τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης νά προτιμοῦν νά δίδωσι τάς παραγγελίας των ἐνταῦθα. Πολλοί δ' ἔμποροι ἐξ Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶν νά ταξιδεύωσιν εἰς Θεσσαλονίκην καὶ νά προβαίνωσιν εἰς ἀγοράς μεγάλων ποστήτων χάρτου καὶ συναφών ειδῶν, καθόσον εύρισκουσι μεγάλας διαφοράς εἰς τάς τιμάς μεταξύ τῆς ἐκεῖ ἀγορᾶς καὶ τῆς ἑδῶ.

Ἐν μόνον μᾶς λείπει... ἡ δημόνοια.

Δεκέμβριος 1923

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΜΕΝΟΣ

(Από τό ἐτησιον Ἡμερολόγιον «ΔΙΑΤΤΩΝ ΑΣΤΗΡ» Θεσσαλονίκη, 1924)

Η ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΤΟ ΧΑΡΤΕΜΠΟΡΙΟΝ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΝ καὶ ἀνατομίαν τοῦ θέματος ἀσφαλῶς δέν θά περιμένουν οἱ φίλοι ἀναγνῶσται καὶ αἱ τριφεραὶ ἀναγνώστριαι τοῦ «Διάτοντος Ἀστέρος» νά εὔρουν εἰς τάς παρά πόδας γραμμάς, ἀντιθέτως πρός τόν πομπώδη τίτλον μας, διότι καὶ ἀνιαρόν θά ἡτο δί' αὐτοὺς ἄλλα καὶ ἀνάρμοστον διά τό παρόν τομίδιον. Μίαν ὅμως λεπτομερῆ ἐπιθέωρησιν καὶ ἐπισταμένην ἀνασκόπησιν τοῖς ύπόσχομα.

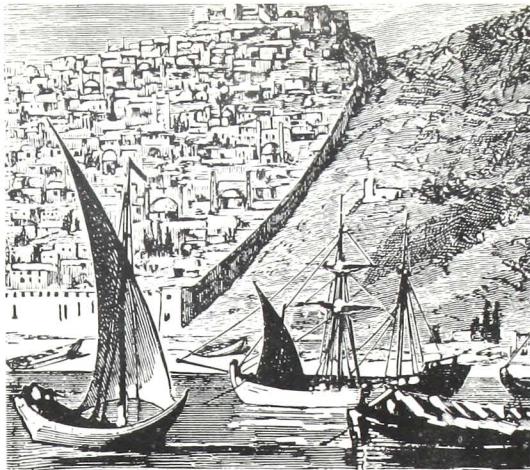
Τυπογραφεῖα τῆς περιωπῆς τῶν ἐν Ἀθήναις, ὡς ἐπί παραδείγματι, τό πάλι ποτέ Ἀνέστη Κωνσταντινίδου, τά τοῦ Δρουγουλίνου, τά τῆς Ἐστίας, τά τοῦ Πετράκου, τοῦ Σακελλαρίου κτλ., ἡ χαρτεμπορικούς οἰκους ὡς τόν ἀρχαίον τῶν κ.κ. Πάλλη καὶ Κοτζιά, ἡ τόν νέον τῶν κ.κ. Μακρῆ καὶ Σία ἀσφαλῶς δέν κέκτηται ἡ Θεσσαλονίκη, ἐν τούτοις ὅμως εἰς ἔξαιρετικάς περιστάσεις, ὡς κατά τάς ἑκάστοτε ἑκτυπώσεις τῶν ἑκλογικῶν καταλόγων, κατά τήν ἔγκατάστασιν τῶν Συμμάχων, κατά τήν λειτουργίαν τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως, μετά τήν πυρκαϊάν ἐπέδειξαν ταῦτα τοιαύτην ρώμην, ἀνέπτυξαν τηλικαύτην δραστηριότητα, ἐφάνηκαν διτέ κέκτηνται τοσαύτα πλούτη εἰς παντοιεδές καὶ πολύγλωσσον ὑλικόν ὥστε ὅντως εἶναι ἄξια παντός ἐπαίνου.

Ίδου νῦν καὶ χρονογραφικῶς ὄνόματα καὶ πράγματα:

Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Θεσσαλονίκης ἐκτός τοῦ τυπογραφείου τοῦ Ἰταλοῦ κ. Σαλβατόρε Μουρατόρε, ἐνθα προηγουμένως μέν ἔξετυπούτο ἡ «Ἀλήθεια», τό δέ 1913 τό «Ἐμπρός», μᾶς ἐκληρονόμησε καὶ τά ἐπί Τουρκοκρατίας λειτουργοῦντα τυπογραφεῖα τῶν κ.κ. Ν. Χριστομάνου, Ι. Γρατσάνη, Β. Ἡρακλείδου, Σ. Παπανέστορος, Ν. Ξενοφωντίου, Ν. Διβόλη, τά «Ισραηλίτικά Ούνιόν καὶ Μπεζές» καὶ τό τοῦ Ἰταλοῦ πάλιν κ. Ἀκουαρόνη. Ἡ Ἑλληνική Θεσσαλονίκη ἐδημιούργησεν ἐπί πλέον τά τῶν κ.κ. Τριανταφύλλου καὶ Σίας οἵτινες ἡγόρασαν τά πιεστήρια καὶ τά ὑλικά τῆς τουρκικῆς ἐφημερίδος «Βαλκανλάρ», ὅπου καὶ ἔξετυπούτο ἡ ἐν τῇ ἐφημεριδογραφίᾳ μας τοῦ παρόντος βιβλίου παραληφθείσα ἐφημερίς «Ριζοσπάστης» τοῦ κ. Πετσοπούλου (προκαλεσάσης διά τά ὑβριστικά δημοσιεύματά της τήν ἐπιδρομήν ἀξιωματικῶν καὶ τήν καταστροφήν τῶν γραφείων τῆς καὶ εἴτα τήν μεταφοράν της εἰς Ἀθήνας), Καστρινάκη καὶ Γεωργαντᾶ, Ἰωάν. Κουμένου, δστις ἡγόρασε τάς 9 μηχανάς τῶν μεγάλων τυπογραφικῶν ἔγκαταστάσεων τοῦ κ. Σαλβατόρε Μουρατόρε, Δημ. Κυριαζόπουλου, Αν. Μπέρου, Ι. Κωνσταντινίδου καὶ σιών Βί-

κοπούλου. Ἐφημερίδων τυπογραφεῖα ὑπῆρξαν τότε τά τῆς «Μακεδονίας», «Ν. Ἀλήθειας», «Φωτός», Ἀγκύρας, «Ἐθνικῆς», «Ἐλλάδος», «Independant», «Γενῆ Ἀστήρ», (τοῦ ἀποθανόντος Ἀβδουραχμάν Ἀρίφ βέη, τό ἔργον τοῦ ὅποιου συνεχίζουν οἱ δύο ιοί αὐτοῦ) «Ἀβενίρ» λησμονηθείσα ἐπίσης ἐκ τῆς ἐφημεριδογραφίας μας) καὶ «Sirpski Glasnik» τοῦ κ. Ἀναστασίου Μπέη. Ὁ «Κήρυξ» τῶν κ.κ. Χατζηγώγου, Μεσολογγίου καὶ Βαλσαμάκη, τόν ὅποιον ἐλησμονήσαμεν νά αναφέρωμεν ἐν τῇ ἐφημεριδογραφίᾳ μας ἔξετυπούτο εἰς τά τυπογραφεῖα τῶν κ.κ. Ξενοφωντίδου καὶ Παντελῆ ἐπί τίνας μῆνας μόνον, ὡς ἐπίσης καὶ τό σατυρικόν περιοδικόν ὁ Φαφλατᾶς τοῦ ἐκ Κρήτης ποιητοῦ ἀειμνήστου Δ. Κολλιγιάννη. Ὁσαύτως ἀρκετόν ρόλον ἔπαιξε τό τυπογραφεῖον τοῦ ἐξ Αιγύπτου ἔγκαταστάντος ἐνταῦθα περιοδικοῦ «Κόσμος» ὅστις πάλιν ἔξεδόθη ἐδῶ ἐπ' ἀρκετόν χρονικόν διάστημα ὑπό τοῦ ἰδίου ἰδιοκτήτου ἐξ Ἀλεξανδρείας ὄρμαμένου κ. Ἀργυρίου Δρακόπουλου μέ Διευθυντήν τόν παλαιμάχον ἐν Καΐρω δημοσιογράφον (Διευθυντήν καὶ ἰδιοκτήτην τοῦ ἐκεῖ Χρόνου) κ. Μιχαήλ Κωνσταντινίδην.

Δυστυχῶς ὅμως ἡ μεγάλη πυρκαϊά τοῦ 1917 τά ἀπεδεκάτισεν. Οὕτως ἐκάπσαν τά τυπογραφεῖα τῆς «Ν. Ἀλήθειας», τοῦ Ἡρακλείδου, τῆς «Ἐλλάδος», τοῦ Διβόλη, τοῦ Τριανταφύλλου, τῆς «Γενῆ Ἀστήρ» τοῦ Μπεζές, τοῦ Ἀκουαρόνη, τοῦ Βικοπούλου, (δόπερ ἐν τῷ μεταξύ εἶχε πωληθῆ εἰς τήν Προσωρινήν Κυβέρνησιν), τοῦ Μπέρου καὶ τῆς ισραηλιτικῆς ἐφημερίδος «Ἀβενίρ». Ὑπέστησαν δέ ζημίας κατά τό μᾶλλον καὶ ἡτον τά τῶν κ.κ. Καστρινάκη καὶ Γεωργαντᾶ, Χριστομάνου καὶ Μακεδονίας. Τότε ἀκριβῶς ἐφάνη ἡ μεγίστη δύναμις τοῦ Τυπογραφείου τοῦ κ. Ἰωάννου Κουμένου. Ἀπό τῆς ἐπομένης τῆς πυρκαϊᾶς ἐτύπωνε τάς καθημερινάς ἐφημερίδας εἰς μέν τήν Ἑλληνικήν γλῶσσαν τήν «Ν. Ἀλήθειαν» καὶ τήν «Ἐλλάδα», εἰς δέ τήν γαλλικήν τήν «Tribune», καὶ τήν «Paris Balkans» καὶ εἰς τήν σερβικήν τήν «Bella Serbia» καὶ τήν «Sirpski Glasnik», ἐκτός ἐννοεῖται καὶ τῶν ἀπείρων τυπογραφικῶν ἐργασιῶν τοῦ Στρατοῦ, τῶν Δημοσίων Γραφείων, τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης καὶ τῶν διαφόρων ἰδιωτῶν, θεάτρων καὶ Σωματείων. Τό ρεκόρ αὐτό τοῦ τυπογραφείου μου, ἀνευ περιαυτολογίας, ὡς καὶ τό προηγούμενον καθ' ὅ μετ' ἄγριον συναγωνισμόν μεταξύ τῶν ἐν Θεσσαλονίκη συναδέλφων κατά τό πρώτον ἀκριβῶς ἔτος τῆς ιδρύσεως, τό 1916, ἀνελάβομεν ἐκτύπωσιν 240.000 δ-

Θεσσαλονίκη: 19ος αιών (Σχέδιον ταξιδιώτου).

νομάτων των Μητρώων Θεσσαλονίκης, 130.000 δυνομάτων έκλογικών καταλόγων, μετά τής καθημερινῆς έκδόσεως τής «Αγκύρας» και τού «Τηλεγράφου» μου, τής «Έλευθέρας Μακεδονίας» τού «Δικαίου», τής «Echo de Salonique» τού «Ruski Slovo» και κτλ., πάντα ταῦτα, λέγω, ἐντός χρονικοῦ διαστήματος μικροτέρου τῶν 4 μηνῶν ἀσφαλῶς ἀναγκάζουσι τήν τυπογραφικήν τέχνην τῆς Θεσσαλονίκης νά ἔπαιρεται.

Ἐπί τέλους παρῆλθεν ἡ ζάλη τῆς πυρκαϊδας και ἥρχισαν πολλαπλασιαζόμενα πάλιν τά τυπογραφεῖα. Ὁ κ. Ἀκουαρόνη, πατήρ συνεταιρισθείς μετά τοῦ κ. Μπεχάρι Ἰδρυσαν νέον τοιοῦτον, οἱ υἱοί Ἀκουαρόνη ἐπίσης, ἡ «Ορίνιον ωσάστως, οἱ κ.κ. I. Κωνσταντινίδης, A. Μπέρος - Σκευάκης και Σία, Τριανταφύλλου και Σία, Νικολαΐδης, Παπαγιαννίδης, Ναγόπουλος, Κομνηνός, Μιχαηλίδης και Παπαγεωργίου, ἡ «ΕΦΗΜΕΡΙΣ τῶν Βαλκανίων», οἱ κ.κ. Ντάσα, Ρούσο, Μπρούδο, Σιόν, ὁ κ. Μπεζές, ὁ κ. Ἀβραβανέλ, ὁ κ. Γιομτώβ, ἡ Γενῆ Ἀσήρ. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Παπαγιαννίδης ἀπέθανε και οι κληρονόμοι του, ὡς καὶ ὁ κ. Νίκ. Μάνος, τῆς «Εθνικῆς», ἐπώλησαν τά ύλικά εἰς τούς κ.κ. Δημ. Σκευάκην, Δημ. Λούβαρην και Ἀθαν. Μάνον, οἵτινες ἰδρυσαν τό τυπογραφίον «Αύγη», ἀλλά και αὐτοί ἀπέχωρησαν και τό ἀνέλαβεν ὁ κ. Χατζηδημητρίου. Ἐφέτος δ' ἰδρυσαν τυπογραφεῖα ὁ κ. Βαφειάδης και οἱ ισαραλίται κ.κ. Ἀσέρ και Σία.

Εἰς τούς τυπογράφους τῆς Θεσσαλονίκης παρατηρεῖται ὅτι καὶ εἰς τάς ἐφημερίδας: δυσπιστία, ἀλληλοφάγωμα και ἔξοντωσις μεταξύ των. Οὔτε σωματεῖον, οὔτε ηθικά ύποχρεωσίες, οὔτε ἐπαγγελματική ἀλληλεγγύη, οὔτε καὶ αὐτή ἡ ἐπίπλαστος αἰσθηματολογία ἐμφωλεύει.

Παραλλήλως πρός τούς κ.κ. Τυπογράφους ἐργάζονται καὶ τά λιθογραφεῖα τῶν Ισραηλιτῶν κ.κ. Γκαμένιο, Ἀντζέλ, τῶν Ιταλῶν κ.κ. Μπουφέτη πατρός και υιοῦ, και τῶν δημογενῶν κ.κ. Πανᾶ και Σαράτση μέ διευθυντήν τον κ. Παπάζογλου και τῶν Ἀδελφῶν κ.κ. Κόγκα. Τό τοῦ ἐκ Κων/πλέων Καρατζόγλου (εἰς ὃ ἔξετυποῦτο ἡ εἰκονογραφημένη γελοιογραφική ἐβδομαδιά ἐφημερίς «Παπαγάλος», κατά τό σύστημα τοῦ Ἀριστοφάνους ἡ τοῦ Ἰταλικοῦ

«Papagallo») καέν, μετεφέρθη εἰς Ἀθήνας.

Τό ἐμπόριον τοῦ χάρτου εύρισκεται κατά τό πλεῖστον εἰς τάς χειρας τῶν Ισραηλιτῶν. Πρό καὶ μετά τήν πυρκαϊδάν οἱ μεγάλοι χαρτέμποροι ἦσαν καὶ εἶναι οἱ κ.κ. Ζάκ και Γιουσδά Ἀσέρ, οἱ Ἀδελφοί Κόβο, ὁ κ. Ἀβραάμ Χασίδ, οἱ Υιοί Περαχία, ὁ κ. Χανανέλ Ναάρ. Εἰσαγωγεῖς δ' ὁ κ. Καλαμάρο, οἱ κ. Χαίμ Σούρες και Σία, ὁ κ. Παράσχος, ὁ κ. Γ. Ρώμπαπας, ὁ κ. Λασκαρίδης, ὁ κ. Πασανίκας, ὁ οίκος Κ. Χ. Σταυρίδης και Σία και οἱ κ.κ. Π. Ξύστρης και Γ. Πέτρου.

Χαρτοπωλεῖα και Βιβλιοπωλεῖα ύπαρχουν πάμπολλα. Τά σπουδαιότερα εἶναι ἑκ τῶν ἑλληνικῶν τοιούτων τά τῶν κ.κ. Ιωάννου Κουμένου, ὁ «Ἐρμῆς» (τῶν κ.κ. Ξενοφωνίαδου, Παντελή και Ἀγγέλου), Καστρινάκη και Γεωργαντά, Τριανταφύλλου και Σίας, Βαφειάδου, Νικολαΐδου, Σερφαείμ Τσαούση, Ἀθανασίου Μάνου, Βασιλείου Μάνου, Δημοσθένους Γιαπούλη, Παπακωνσταντίνου, Ρουτζούνη, Οικονόμου κτλ. ἑκ τῶν ισραηλιτικῶν τά τῶν κ.κ. Χανανέλ Ναάρ, Μισουλάμ και Ματαράσσο, Γαβριήλ Νεσίμ, Μπαρτζιλάη, Δάν Κοέν, Ράδιον, Ἰντερνασιονάλ, Λευκού Πύργου και ἔν ιταλικόν τό τοῦ κ. Παλούμπο.

Βιβλιοδετεῖα ἐκτός ἀπό τά τῶν κ.κ. Καστρινάκη και Γεωργαντά, Ἐρμοῦ, Τριανταφύλλου, Βαφειάδου, Ιωάννου Κουμένου, ύπαρχει και ἔν ἀποκλειστικῶς τοιούτον τό τοῦ κ. Ρούσο.

Κλισεδοποιεῖα δέν ύπάρχουν. Τώρα προσπαθοῦν νά δημιουργήσουν οἱ κ.κ. Ακουαρόνη και Ιωάννης Κούμενος. Χαράκτης εἰς μέν τὸν ὄρειχαλκον ὁ ἀρμένιος κ. Τζάκος, εἰς δέ τὸ ξύλον ὁ ἐκ Ρωσίας ὄμογενής κ. Ιωάννης Καπαγιαννίδης, εἰς ἀπαντα δ' ὄμου ὁ Ρώσος σκηνογράφος τοῦ Σκάιτιγκ Πάλας.

Ὑπάρχουν ὅμως ἀντιθέτως γραμμογραφεία, ἐργοστάσια καταστίχων και κατασκευῆς φακέλλων πρωτίστης τάξεως ώς τό τοῦ κ. Ζαχάρα, Μιχαήλ και Κοέν, τό τοῦ κ. Ἀβραάμ Χασίδ, τό τῶν κ.κ. Ζάν και Γιουσδά Ἀσέρ και τό τοῦ Ιωάννου Κουμένου.

Σφραγίδας κατασκευάζουν ἀπαντα τά ἑλληνικά Τυπογραφεῖα.

Ως βλέπουσι λοιπόν οι ἀνάγνωσται μας, δέν εἶναι μικρά ἡ δρᾶσις τῆς Θεσσαλονίκης εἰς τήν τυπογραφίαν και τό χαρτεμπόριον. Κίνησις μεγάλη, ἐργασία ἄφθονος, τιμάι λογικά μέχρι τοιούτου σημείου, ώστε πολλοί συγγραφεῖς και αὐτό τό Δημόσιον και δῆλοι οἱ στρατιωτικοί σχηματισμοί, οι Δῆμοι και αἱ Κοινότητες τῆς Μακεδονίας και Θράκης νά προτιμοῦν νά δίδωσι τάς παραγγελίας των ἐνταῦθα. Πολλοί δ' ἐμπόροι ἐξ Ἀθηνῶν και Πειραιῶς νά ταξιδεύωσιν εἰς Θεσσαλονίκην και νά προβαίνωσιν εἰς ἀγοράς μεγάλων ποστήτων χάρτου και συναφῶν ειδῶν, καθόσον εύρισκουσι μεγάλας διαφοράς εἰς τάς τιμάς μεταξύ τῆς ἐκεῖ ἀγορᾶς και τῆς ἐδῶ.

Ἐν μόνον μᾶς λείπει... ἡ δόμονοια.

Δεκέμβριος 1923

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΜΕΝΟΣ

('Από τό ἐτήσιον Ἡμερολόγιον «ΔΙΑΤΤΩΝ ΑΣΤΗΡ» Θεσσαλονίκη, 1924)

Οι Ἑβραῖοι στόν Κόσμο

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΣΑΟΥΣΕΣΚΟΥ ΚΑΤΑΔΙΚΑΖΕΙ ΤΟΝ ΑΝΤΙΣΗΜΙΤΙΣΜΟ

Βουκούρεστι: Άναφερόμενος σε πρόσφατη κυλλοφορία αντισημιτικών έντυπων στή Ρουμανία, τά δοια, σύμφωνα με τις άρμοδιες ρουμανικές αρχές, εισήχθηκαν παρανόμιας άπο τρίτη χώρα, δη Ρουμάνος Πρόεδρος κ. N. Τσαουσέσκου σε πρόσφατη δημιλία του (6.4.81) ένώπιον της ρουμανικής Έθνοσυνέλευσεως καταδίκασε τόν 'Αντι-σημιτισμό. Συγκεκριμένα είπε:

«Οι όπισθιδρομικές αντίληψεις και οι προλήψεις πρέπει νά καταπολεμηθοῦν μέ αποφασιστικότητα, όπως έπισησε και οι παντός ειδούς έθνικιστικές, σωβινιστικές, φυλετικές και αντισημιτικές έκδηλωσεις ήσαν και έξακολουθούν νά είναι αντίθετες με τήν άπαναστατική έργατική αντίληψη. Παρόμοιες έκδηλωσεις έχουν πρετούν μόνο τήν καταπίεση και τό διχασμό τού έργατικού κόσμου και τήν άνετότερη έκμεταλλευσή του. Ή έν γένει πολιτική και έκπαιδευτική διαπαιδαγώγηση γιά τή μορφοποίηση τού νέου άνθρωπου, μέ μία άνεπιγυμνή πολιτιστική και κοινωνική συνείδηση, πρέπει νά έδραιώσει στίς μάζες τού λαού τίς άρχες τού έπαναστατικού άνθρωπισμού, τού συναδελφικού πνεύματος της συνεργασίας και τής άμοιβαίς ύποστηριξεών και τής άδελφότητος όλων των έργαζομένων, άνεξαρτήτως έθνικότητος.

‘Υπό τή συνεχή έπιδεινωση τής διεθνούς καταστάσεως, μέ τήν έξαπλωση τής οικονομικής καί διεθνούς καπιταλιστικής κρίσεως, γνώμαστε καί πάλι μάρτυρες τής έντατοκαρποίσης τής πολιτικής τού μίσους άναμεσα στίς λαϊκές μάζες καί τής διαιρέσεως τους, τής άναπτυξάσσομενης δραστηριότητας τών άκροδεξιών καί φασιστικών όργανώσεων, πού άποβλέπουν στήν κατάλυση τών δημοκρατικών έλευθεριών· γνώμαστε μάρτυρες τρομοκρατικών πράξεων καί έθνικοι μίσους, της άναζωπυρώσεως τού ρατσισμοῦ καί τού άντισημιτισμοῦ... πού άποβλέπουν στήν καταπάτηση τής έλευθερίας καί τής άνεξαρτησίας τού λαούν.

**Ο ΔΡ. ΒΑΛΝΤΧΑΪΜ ΑΠΟΚΗΡΥΣΣΕΙ ΤΗΝ
ΤΑΥΤΙΣΗ ΤΟΥ ΣΙΩΝΙΣΜΟΥ ΜΕ ΤΟ ΡΑΤΣΙΣΜΟ**

Βιέννη: Σέ πρόσφατη συνέντευξη Τύπου στην αυτορική πρωτεύουσα, δη γεν. γραμματέας τοῦ 'Οργανισμοῦ τῶν 'Ηνωμένων 'Εθνῶν, Δρ. Κούρτ Βαλντχάϊμ, ἀποδεσμεύθηκε καὶ ἀποκήρυξε, γιὰ πρώτη φορά δημοσίως, τὴν ἀπόφαση τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ ΟΗΕ ποὺ ταυτίζεται τὸ Σιωνισμό μὲ τὸ Ρατσισμό. Μιά ἀπόφαση πού, ὅπως τὸ νισσε, δέν ύπηρετε τὴν ὑπόθεση τῆς εἰρήνης στὴ Μέση Ανατολή. Ο Δρ. Βαλντχάϊμ, ὑπεραμυνόμενος τοῦ ἔαυτοῦ του, εἴπε ὅτι ἡ κριτική πού ἀσκεῖται κατά τοῦ προσάρωπου του, ἀφορᾶ τίς προφάσεις τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως, ἐπί τῶν ὄπιων οὐδέμια ἐπιρροή ἔχει καὶ γιὰ δρισμένες ἀπό τίς ὄποιες δέν αἰσθάνεται καθόλου ίκανοποιημένος.

ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΠΕΤΕΙΟΥ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΑΨΗ ΤΩΝ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ - ΙΣΡΑΗΛ

‘Ι ερ ου σα λή μ: ‘Η πρώτη ἐπέτειος ἀπό τη σύναψη διπλωματικῶν σχέσεων μεταξύ Ἰσραὴλ καὶ Αἰγύπτου ἐορτάσθηκε μέδεινωση πού ἔδωσε τὸ Ἰσραηλινός Πρόεδρος κ. Ἰστάκη Ναβράν πρός τιμήν του Αἰγυπτίου πρεσβευτή στὸ Ἰσραὴλ, κ. Σαάντ Μορτάντα καὶ τῶν μελών τῆς πρεσβείας στὸ προεδρικό μέγαρο, ‘Μπέτ ‘Ανασσή’, τῆς Ἱερουσαλήμ.

Αμφότεροι ἀναφέρθηκαν μὲ ίκανοποίηστή στή σταδιακή ἔξελιξη τὸς δημαλοποιήσας τῶν σχέσεων, δὲ Πρόεδρος Ναβήτων τόνισε ὅτι, παρά τὰ ὀποιαδήποτε ἐμπόδια, ἐφόσον συνεχισθεῖ τὴν ὑπάρχει ἡ καλὴ διάθεσις καὶ στὶς δύο πλευρές, ὥλο τὰ ἔναπομείναντα προβλήματα θά ἐπιλυθοῦν.

Τό γεγονός ότι 50.000 Ισραηλίνοι έπισκέφθηκαν τήν Αίγυπτο κατά τό παρελθόν έτος, θά πρέπει νά θεωρηθεῖ σάν σπουδαίο έπιτευγμα στήν προσπάθεια γιά τήν όμαλο-ποίηση τών σχέσεων.

Σέ τηλεγράφημά του πρός τὸν Αἰγύπτιο Πρόεδρο, κ. Ἀνουάρ Σαντάτ, δὲ Ἰσραηλίνος Πρωθυπουργός, κ. Μεναχέμ Μπέγκιν, τοῖςί εὶ διὰ τὴν συμφωνίαν εἰρήνης Αἰγύπτου – Ἰσραήλ πρέπει νά θεωρηθεῖ σάνα «ένα δρόσημα στὴν Ιστορία τῆς Μέσης Ἀνατολῆς» καὶ διότι «ὅλοι μας πρέπει νά προσβλέπουμε στίς συνεχεῖς προσπάθειές μας γιά τὴν πλήρη πραγματοποίηση τῶν συμφωνιῶν τοῦ Κάμπ Νταΐν-βιντ.

΄Από τήν αλλη πλευρά, τό Ισραηλινό ύπουργειο των Έξωτερικών σέ άνακοίνωσή του, έπ’ εύκαιρια τῆς ἐπετείου, ἔκφραζε τήν ἀπογοήτευση τοῦ Ισραήλ γιά τὸ βραδύ ρυθμὸν τῆς διαδικασίας δημαλοποίησεώς τῶν σχέσεων μεταξύ τῶν δύο χωρῶν. Ή εὐθύνη γι’ αὐτό, σύμφωνα μέ τήν άνακοίνωση, βαρύνει τούς ύπό τόν Πρόεδρο Σαντάτ Αιγύπτιους, ιθύνοντες.

Στό μεταξύ δ Αιγύπτιος πρέσβυτος στό Ισραήλ, κ. Σάαντ Μορτάντα, άπεκάλυψε ότι τέσσερις άνωτεροι Ισραηλινοί άξιωματούχοι αφίχθησαν στην Αίγυπτο για νά συζητήσουν τό ένδεχόμενο άμοιβαίν έπισκεψεων – άνταλλαγών νέων μεταξύ των δύο χωρῶν. Της άντηροσπείας ήγουνταν οι κ. Νταΐβιντ Ρίβλιν, διευθυντής τοῦ τμήματος πολιτιστικῶν καὶ έπιστημονικῶν σχέσεων τοῦ ύπουργείου τῶν 'Εξωτερικῶν καὶ ο. κ. Α'βραάμ 'Οντέτ, διευθυντής τοῦ τμήματος νεότητος τοῦ ύπουργείου Παιδείας.

‘Η πρώτη ἀνταλλαγὴ προγραμματίζεται νά λάβει χώρα ἐντός τῶν προσεχῶν μηνῶν. Ομάδες ἀπό 50 νέους θά φιλοξενηθοῦν ἀπό οἰκογένειες, σέ ἀμφότερες τίς χώρες, θά περιοδεύσουν τίς ἀντίστοιχες χώρες καὶ θά ἔρθουν σέ ἐπαφή μέ θραγανώσεις νέων.

ΒΕΒΗΛΩΣΗ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟΥ ΣΤΟ ΠΑΡΙΣΙ

Π αρίσι: Μεγάλη συγκέντρωση διαμαρτυρίας έλαβε χώρα πρό ημερών στό χώρο τού Ίσραηλιτικού Νεκροταφείου τού Βαγκευχ, στά νότια προάστια τού Παρισιού, μετά τήν πρόσφατη βεβήλωση – 24.4.81 – όγδοντα καί πλέον μνημάτων τού νεκροταφείου, πολλά άπο τά δοπιά άνηκαν σέ θύματα τών γαζιστικών στρατοπέδων συγκεντρώσεως, ένώ σέ πολλά άλλα άνεγράφησαν άγκυλωτοί σταυροί καί άντισημιτικά συνθήματα, όπως: «Η Νυρεμβέργη σύντομα θά έκδικηθεί», «Ναι, στήν φυλετικά ξέαγνισμένη Εύρωπη», «Θάνατος στό Ίσραηλ». Τήν ίδια ώρα πολλά έβραιά καταστήματα τού Παρισιού έκλεισαν σέ ένδειξη διαμαρτυρίας καί πένθους. Τήν εύθύνη γιά τή βεβήλωση άνέλαβε τό νέο Γαλλο - Ναζιστικό Μέτωπο (NFNF), μία άγνωστη μέχρι σήμερα δργάνωση. Κατά πάσαν πιθα-

νότητα, άποτελει παρακλάδι τής ήδη άπαγορευμένης νεο-ναζιστικής όμράς πού έδρασε κατά το 1979/80.

Άμεσως μετά τήν άποκαλυψη τής πράξεως κατέφθασε έπιποπου ό υπουργός τών Έσωτερικών, κ. Κρίστιαν Μπονέτ, ό όποιος συσκέφθηκε με τίς ανακριτικές άρχες και τήν άστυνομία.

Μεταξύ των πολλών Γάλλων γίγετων πού καταδίκασαν τή νέα αύτή άντισημιτική ένέργεια συγκαταλέγονται ό τότε Γάλλος Πρωθυπουργός, κ. Ραϊμόντ Μπάρ, ό όποιος σέ τηλεγραφήματά του πρός τόν 'Αρχιραββίνο Ρενέ Σιράτ και τόν πρόεδρο τής 'Ενώσεως κατά τον Ρατσισμού και τού 'Αντισημιτισμού (LICRA), κ. Ζάν Πιέρ Μπλόκ, έξεφρασε τή «βαθύτατη άνησυχία» του γιά τήν άποτροπα αύτή ένέργεια, καθώς και ο Πρόεδρος Ζιούκάρ ΝΤ 'Εσταν, ό όποιος έξεφρασε τόν άποτροπιασμό του και δήλωσε ότι οι δράστες τής βεβηλώσεως τού Νεκροταφείου θά «άνακαλυφθούν και θά τιμωρηθούν».

Σύμφωνα, τέλος, μέ τήν 'Αστυνομία, ξένες έξτρεμιστικές οργανώσεις, πού προφανώς συνδέονται με τήν 'Οργάνωση γιά τήν 'Απελευθέρωση τῆς Παλαιστίνης, ένισχύουν αύτήν τήν άντισημιτική έκστρατεία. Οι ίδιες αύτές οργανώσεις εύθυνονται και γιά τή βομβιστική ένέργεια κατά τής Συναγωγής τής Rue Copernic τού παρελθόντος 'Οκτωβρίου, κατά τήν όποια σκοτώθηκαν τέσσερα άτομα και τραυματίσθηκαν δώδεκα.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΡΑΒΕΙΟ ΣΤΟ RABBINO A. ΣΡΑΪΜΠΕΡ

Ίερος αστράλη μ: 'Ο ραββίνος καθηγ. Αβραάμ Σοφέρ Σράϊμπερ έλαβε τό ισραηλινό βραβείο τής Θρησκευτικής έπιστημολογίας τό όποιο, όπως κάθε χρόνο, θά άπονεμηθεί σε ειδική τελετή κατά τήν 'Ημέρα τής 'Ανεξαρτησίας τού 'Ισραήλ.

Γεννημένος στήν Ούγγαρια τό 1917, ο ραββίνος Σοφέρ Σράϊμπερ, άπόγονος τής φημισμένης οικογενείας ραββίνων και έπιστημόνων, μετανάστευσε στήν Παλαιστίνη τό 1939. Επί πολλά χρόνια υπηρέτησε σέ κοινότητες τής 'Ελλάδος και τής Ιταλίας, ένω ύπό τό 1948 μέχρι τό 1966 διετέλεσε καθηγητής στό 'Εβραικό Θεολογικό Σεμινάριο τής Νέας Υόρκης.

(Σημ. «ΧΡΟΝΙΚΑ»: 'Ο ραββίνος Σράϊμπερ διετέλεσε ραββίνος Κερκύρας στήν προπολεμική περίοδο, ένω άμεσως μετά τήν άπελευθέρωση άφιχθη στήν 'Ελλάδα, έπειτα όποι πρόσκληση τού ΚΙΣ, γιά νά περιοδεύσει τής διασωθείσες 'Ισραηλιτικές Κοινότητες και νά εισηγηθεί έπι τών μέτρων τής άναδιοργανώσεώς τους).

Άπο τή ζωή των Κοινοτήτων

Τό τέταρτο Πανελλαδικό Συνέδριο 'Εβραιών Γυναικών

Στίς 11 και 12 Μαΐου 1981, έγινε στό Βόλο τό 4ο Πανελλαδικό Συνέδριο Γυναικών τών 'Ισραηλιτικών Κοινοτήτων. Συμμετείχαν άντιπροσωποί τών διάδων ΒΙΖΟ και ΑΒΙΒ από 'Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Λάρισα, Τρίκαλα, Χαλκίδα και Βόλο. Ή νεοσύστατη διάδω ΑΒΙΒ Ιωαννίνων μέ έπιστολή της πρός τό Συνέδριο έδωσε άπολογισμό πετραγμένων. Τήν έκδηλωση τίμησε με τήν παρουσία της ή Κα Γιαίς, συζυγος τού Διπλωματικού Αντιπροσώπου τού 'Ισραήλ στήν 'Ελλάδα.

Στής άποφάσεις τού Συνέδριου τονίζεται ή ανάγκη γιά τή σύσφιξη τών σχέσεων και τή συνεργασία τών τοπικών διάδων – τημημάτων τήν προσέλευση νέων μελών και τήν ένημέρωση σήλων τών μελών γύρω από τά έβραικά ζητήματα.

Τό έπόμενο Συνέδριο άποφασίστηκε νά γίνει τήν άνοιξη τού 1982.

'Η Κοινότης Λαρίσης σέ έκδηλωσεις τής περιοχής

Οι πρόεδρος και γεν. γραμματεύς τής 'Ισραηλιτικής Κοινότητος Λαρίσης κ.κ.Ε. Μωσής και Μ. Λεβής, προσκληθέντες παρέστησαν, στής έκδηλωσεις πού έγιναν γιά τήν μετακομίδη τής Λαρίσα τού λειψάνου τού 'Αγιου Αχιλείου, πολιούχου τής πόλεως. Έπίσης προσκληθέντες παρέστησαν στής έκδηλωσεις πού έγιναν από τήν ΕΤΒΑ γιά τά έγκαινια τής Βιομηχανικής περιοχής Λαρίσης.

*

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΩΝ

Γραφεία: Σουρμελή 2

Αθήναι (109) - Τηλ. 88.39.952

★ Εκδότης: τό Κ.Ι.Σ. έκπροσωπούμενον ύπό τού Προέδρου του κ. 'Ιωσήφ Λόβιγγερ, ό όποιος είναι και ύπευθυνος συμφώνως τών νόμων (Σουρμελή 2 - 'Αθήναι).

★ Επιμέλεια έκδόσεως: Νίκος Τσαπίδης, μέλος τής 'Ενώσεως Συντακτών Περιοδικού Τύπου.

★ Ύπευθυνος φωτοσυνθέσεως: Κατσαούνη ΕΠΕ, Σπ. Δοντά 10, 'Αθήναι.

★ Η άναδημοσίευσις κειμένων είναι έλευθερα, μέ τήν προϋπόθεσι ότι θά άναφέρεται η πηγή: Περιοδικό «Χρονικά», Κεντρικού 'Ισραηλιτικού Συμβουλίου.

Άκροπολις: Σέ χρονογράφημά του μέ τίτλο «Έν στόματι ρομφαίας» δ. κ. Π. Παπαδούκας, μιλώντας γιά «τό άγιριώτατο θηρίο πού λέγεται άνθρωπος», σημειώνει μεταξύ τῶν ἄλλων σφαγῶν: «΄Υπερπηδούμε μερικά χρόνια καί φτάνουμε στὸν τλευταῖο πόλεμο. Στό... ἐπιστημονικά ὄργανωμένο σφαγεῖο τοῦ Χίτερ, στά κρεματόρια. Πέντε ἔκατομμύρια Έβραιοι, γιατὶ ἦταν Έβραιοι!» (2–5–1981).

Ἐνημέρωση (Βόλου): Σέ ἄρθρο τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων κ.Ζαχ. Τσιρπανλῆ ἀναφέρεται ὅτι, σύμφωνα μὲ τὴν ἀπογραφή τοῦ 1866, οἱ κατοικοὶ τῶν Ἰωαννίνων κατανέμοντο σὲ 10.000 Χριστιανούς, 5.000 ὁθωμανούς καὶ 3.000 Ἐβραίους.(3–5–1981).

Ἀργολίδα: Σέ ἄρθρο τῆς ἀναφέρεται στὸ «Πάσχα: τῇ γιορτῇ τῶν Έβραιών πού πέρασε στὸν Χριστιανισμό» (22–4–1981).

Γυναίκα: Ἡ Μαρία Γλυμιδάκη, Νο 82211 στὸ Ἀουσβίτις, θυμάται μεταξὺ ἄλλων ἀπό τὴν ζωὴν τῆς στὸ φοβερό στρατόπεδο: «Κι ὅταν δέν ἔφταναν οἱ Έβραιοι, γιὰ νά γεμίσουν οἱ φούρνοι, ἔπαιρναν στὴν τύχη συμπλήρωμα ἀπό μᾶς». (6–5–1981).

Ἐστία: Μέ τίτλο ἡ «Ἄντιεβραϊκά διαδηλώσεις ὥργανων θησαυρού» δημοσιεύει ὅτι: «Οἱ ὑπέρθορυβώδεις ἔορτασμοι Ἐβραίων καὶ Ἐβραιοφίλων, εἰς τὴν πόλιν Σάουθφλδ τοῦ Μίτσιγκαν, εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, διὰ τὴν 33ην ἐπέτειον τῆς ιδρύσεως τοῦ κράτους τοῦ Ἰσραήλ προεκάλεσαν, χθές ἀντιδιαδήλωσιν Νεοναζιστῶν, οἱ δοποὶ παροήλασαν μὲ χιτλερικά στολάς, κραδαίνοντας πινακίδας μὲ ἀγκυλωτούς σταυρούς καὶ μὲ προκλητικά ἀντιεβραϊκά συνθήματα, ὡς «Ο Χίτλερ εἶχε δίκαιον! Ὁλοκαύτωμα: ἔξι ἐκατομμύρια ψευδῶν!», «Οχι πλέον ἄλλοι Ἐβραϊκοὶ πόλεμοι!» «Πρώτον ἡ Ἀμερική καὶ ἐπειτα τὸ Ἰσραήλ!» Ἡ ἀντίδρασις τῶν Ἐβραιοφίλων διαδηλωτῶν, οἱ δοποὶ ἀπήντων μὲ ὕβρεις εἰς τὰ προκλητικά συνθήματα, προκάλεσε τὴν ἐπέμβασιν τῆς Ἀστυνομίας, ἡ δοποία διέλυσε τὴν διαδήλωσιν τῶν τελευταίων, δέκα μόλις λεπτά μετά τὴν ἔναρξην τῆς. (11–5–1981).

Αθηναϊκός Τύπος: Όλες σχέδον οἱ ἐφημερίδες δημοσιεύσαν πληροφορίες γιά τὴν νεοναζιστικὴ δύμαδα, πού αὐτοαποκαλεῖται «Κίνημα τοῦ Τρίτου Ράιχ» πού δολοφόνησε στὴν Φραγκφούρτη τὸν Ἐβραϊκῆς καταγωγῆς ὑπουργό Οἰκονομικῶν τοῦ Ὑμοσπόνδου Κρατιδίου τῆς Ἔσης Χάιντς Χέρμπερτ Κάρου.

Ἐλευθεροτυπία: Μέ τίτλο «Πάπας καὶ Φασισμός δημοσιεύει τὸ παρακάτω ἄρθρο: «Τριάντα ἔξι χρόνια μετά τὴν κατάρρευση τοῦ χιτλερισμοῦ, μέσα σ' ἔναν ἀφανισμένο πλανήτη μὲ 20 ἐκατομμύρια νεκρούς ὁ καρκίνος αὐτός τῆς ἀνθρωπότητας ξανασκώνει τὴν ταφόπετρά του καὶ βγάζει τὸ κεφάλι ἀπό τὸ μνῆμα του.

Τῷ Δυτικῇ Γεωμαρίᾳ, ἀνακοινώνεται ἐπίσημα, ὅτι ὁ νεοναζισμός «σημειώνει ἔξαρσιν» – καὶ σχέδον ἀμέσως ὑστερα ὅπό τὴν ἀνακοίνωση αὐτή δολοφονεῖται ὁ ὑπουργός Οἰκονομικῶν τοῦ κρατιδίου τῆς Ἔσης, γιά τὸ μοναδικό λόγο πῶς ἦταν Ἐβραϊκῆς καταγωγῆς. Στὴν Αύστρια, ἀνάμεσα σὲ δάναλογα φαινόμενα, πέφτει δολοφονημένος ἔνας γερουσιαστής, ἐπίσης Ἐβραϊκῆς καταγωγῆς. Στίς Ἡνωμένες Πολιτείες, διάφορα καθάρματα φωτογραφίζονται καμαρωτά φορώντας καπέλα καὶ περιβραχίονα μὲ τὸ καταραμένο σῆμα, τὸν ἀγκυλωτὸ σταυρό, καὶ τά πρακτορεῖα διοχετεύουν τίς φωτογραφίες τους στὸν κόσμο γιά νά τίς θαυμάσει! Στὴν Ἰταλία, φασιστικές ὥργανωσεις βιθίζουν κάθε τόσο τὴν χώρα στὸ πένθος, δολοφονώντας χωρὶς διάκριση, μὲ ἀποκορύφωμα τὴν γνωστὴ ἐκατόμβη κατά τὴν ἀνατίναξη τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ τῆς Μπολώνιας. Στό Βέλγιο, πρίν ἀπό λίγες μέρες, τὸ δικαστήριο ἀποφασίζει τὴ διάλυση μιᾶς ὄργανωσης, πού χαρακτηρίστηκε ναζιστική. Καὶ τώρα, ἡ κατάπτωση ἀπόπειρα δολοφονίας τοῦ Πάπα, στὴ μέση τῆς καταμετσπτῆς πλατείας τοῦ Ἀγίου Πέτρου, ἀπό τὸν ἐκπαιδευμένο Τούρκο φασίστα...

Ποῦ πάει ἡ ἀνθρωπότητα; Ποῦ πάμε; Τίποτα λοιπόν δὲ διδάχθηκε ὅ ἀδιόρθωτος κι ἀμετανόητος αὐτός κόσμος ἀπό τὸ φοβερότερο λουτρό αἵματος πού γνώρισε ποτὲ στὴν ματωμένη Ἰστορία Του; Μετά τὸ 1945, τὰ ἐγκλήματα, τὰ βασανιστήρια κι ὄλες οἱ ἄλλες χιτλεροφασιστικές κτηνωδίες θά ἐπρεπε νά είχαν γίνει πρωτεῦον μάθημα σ' ὅλα τὰ σχολεῖα τῶν χωρῶν πού γνώρισαν αὐτὴ τὴν μάστιγα καὶ γόγγυσαν ἀπό τὸ πέρασμά της γιά τὴν ἀντιφασιστικὴ διαπαιδαγώγησι τῶν νέων γενεών. Καὶ ἐπίσης, θά ἐπρεπε κάθε κρατικός μηχανισμός νά χτυπάει ἀλύπτη καὶ ἔξοντωτικά τὴν παραμικρή ἐνδείξη ἀναβίωσης τοῦ φρικιστικοῦ «φαινομένου». «Ἀντὶ γι' αὐτό, ἡ ἀνοχή, ἡ μακαριότητα, ἡ ἀδιαφορία – μέ τὰ ἀναπόφευκτα ἀπότελέσματά τους, φυσικά. Γιατί, ἀς μήν ισχυριστεῖ κανείς ὅτι μιὰ πλειάδα ισχυρῶν, ὥργανωμένων κρατῶν δὲ θά μποροῦσε ἀπό κοινοῦ νά συντρίψει αὐτοστιγμένη τὴν περιβόητη «μυστηριώδη» φασιστική διεθνή. ἀν τὸ ἥθελε. Οἱ κρατικές ἔξουσίες, πού στὶς ἐπικράτειες τους ἀναπτύσσεται τὸ δύσσοσμο φρούτο τοῦ νεοναζισμοῦ, δέ θέλουν νά τὸ ξεριζώσουν, ἡ καθεμιά γιά δικούς της λόγους. Ἐπαναλαμβάνουν τὸ μοιραίο σφάλμα τοῦ μεσοπόλεμου, πού παραλίγο νά παραδώσει τὴν ἀνθρωπότητα δέσμια γιά αἰώνες στὰ νύχια τοῦ ναζισμοῦ. Ἀραγε, μετά τὸ σιμωτρό δράμα τῆς πλατείας τοῦ Ἀγίου Πέτρου, θά συνέλθουν;» (16–5–1981).

Ριζοσπάστης: Σέ ἄρθρο μέ θέμα «Προετοιμασίες γιά τὴν ἰδρυση τοῦ «ΕΑΜ» ἀναφέρει γιά τὰ πρῶτα ἀντιστασιακά στηρίγματα ὅτι: «Ἡ δουλειά τῶν δραπετῶν – ἔξορίστων Ἐβριστές σὲ δρισμένα μέρη, στηρίγματα τοῦ κόρματος πού προϋπήρχαν ἡ δρχίσαν νά δημιουργοῦνται λίγο πρίν. Τέτοια στηρίγματα ὑπήρχαν στὴ Μακεδονία, στὴ Θεσσαλία, στὴν Ἡπειρο καὶ ἄλλοι. Στὴ Θεσσαλία ἦταν ἡ Ἀλέγκρα (ἐβραία ἀπό τὰ Τρίκαλα) καὶ ἄλλα στελέχη. Μετά τὴν συνθηκολόγηση τῆς ζηγεσίας τοῦ πολέμου καὶ τὴν ἐπάνοδο τῶν μαχητῶν τοῦ ἀλβανικοῦ μετώπου στὶς ἐστίες τους, σὲ ἀρκετές πόλεις καὶ κωμοπόλεις οἱ κομμουνιστές – πολεμιστές καὶ ἄλλοι ἀγωνιστές, ἀνέλαβαν τὴν ἀνασυγκρότηση τῶν τοπικῶν ὥργανωσεων τοῦ κόμματος. Ἡ δουλειά τῆς ἀνασυγκρότησης ἐνισχύθηκε μέ τὸν γυρισμό δραπετῶν – ἔξοριστων». (14–5–1981).

Ταχυδρόμος: Μέ τίτλο «Δ. Γερμανία: Ναζιστική ἔξαρση», σημειώνει: «Κάποια δείγματα μιᾶς πολιτικῆς καὶ ίδεολογικῆς ἀναζωπύρωσης παλαιῶν παθῶν, ἀρχίζουν νά διαγράφονται ἀνησυχητικά στὴ πολιτική καὶ κοινωνική ζωὴ τῆς Δυτικῆς Γερμανίας... Στό μεταξύ, τὴν εὐθύνη, γιὰ ἡ δολοφονία στὴ Φραγκφούρτη τοῦ Ἐβραϊκῆς καταγωγῆς ὑπουργοῦ Οἰκονομι

κών τού κρατιδίου τῆς "Εσσης, Χάιντς Χέρμπερτ Κάρυ, ἀνάλαβε ἄγνωστη ναζιστική ὅμάδα πού αύτοαποκαλεῖται «Κίνημα τοῦ Τρίτου Ράιχ». Οι παρατηρητές σχετίζουν τή δολοφονία τοῦ Κάρυ με τόν φόνο τοῦ, ἐπίσης ἑβραϊκής καταγωγῆς, Αύστριακού γερουσιαστῆς. Χάιντς Νίττελ πού ἔγινε τήν Πρωτομαγία στή Βιέννη. Σημειώνεται ὅτι, ὁ πατέρας τοῦ Κάρυ, ἔχει πεθάνει σε ναζιστικό στρατόπεδο συγκέντρωσης». (21—5—1981).

Καθημερινή: «Δύο ἀντιρατσιστικές ὄργανωσεις τῆς Γαλλίας, η MBAP καὶ η LICRA, κατηγοροῦν τήν Ἰντερπόλ, διεθνή σύνδεσμο τῆς ἀστυνομίας, ὅτι ἔχει διατηρήσει τούς καταλόγους τῶν Ἐβραίων πού εἶχαν καταρτίσει οἱ Ναζί. Μέχρι τό 1945, οι καταλόγοι τῆς Ἰντερπόλ εἶχαν χρονιμεύσει στό κυνήγι καὶ στήν ἔξολθρευση τῶν Ἐβραίων. Λέγεται ὅτι τά ἀρχεία μετεφέρθηκαν, μετά τόν πόλεμο. στίς Βρυξέλλες, ὅπου ἡ ὄργανωση ἐπανασυστάθηκε στίς 6 ἱουνίου τοῦ 1946, ὑπό τήν προεδρία τοῦ γενικού ἐπιθεωρητή τῆς βελγικής Ἀσφαλείας, Φλόρεντ Λουβάγκε. Ἀπό τότε, ἡ ἔδρα τῆς ὄργανωσης εἶναι στό Παρίσι. Κατά τά λεγόμενα τοῦ Φρανσουά Μπονέ, ὃ πρώτος γενικός γραμματέας τῆς Ἰντερπόλ, Λουί Ντυκλού καὶ ὁ διάδοχός του Ζάν Νεπότ, εἶχαν ἐργαστεῖ στήν Ἀσφάλεια, σ' ὅλη τή διάρκεια τῆς κατοχῆς. Ἄρα, δέν εἶναι περιέργο τό γεγονός ὅτι ἡ Ἰντερπόλ ἀρνήθηκε τή συνεργασία τῆς στήν ἀναζήτηση τῶν ἑγγκληματῶν πολέμου καὶ ἀργότερα μέ τόν ὀσχοληθεῖ μέ τή διεθνή τρομοκρατία. Καί τό ἐπικείμενα καταπέλτης τοῦ Μπονέ: "Ο πρόεδρος τῆς Ἰντερπόλ ἀπό τό 1968 — 1972, Πώλ Ντίκοφ, εἶναι ἔνας τέως "Ες — "Ες. "Ἄρα αὐτού εἶναι οι λόγοι πού ἡ Ἰντερπόλ ἀρνεῖται νά ύποβληθεῖ στόν ἐλεγχο τῆς «Ἐπιτροπῆς τῶν ἐλευθεριών». (26—5—1981).

Αύγυ: Σέ ἀρθρό γιά τά 40 χρόνια τῆς «Ἐθνικής Ἀλληλεγγύης» σημειώνει ὅτι: «Κάτω ἀπό τής ἀνθρωπιστικές καὶ πατριωτικές σημαῖες τῆς τάχτηκαν ἑκατομμύρια "Ἐλληνες καί ἡ συνισταμένη τῆς δράσης τους ἔσωσε ζωές ἀπό τήν πείνα καί τό θάνατο, φυγάδευσε καὶ ἔκρυψε διωκομένους, "Ἐλληνες καὶ συμμάχους, περιέθαλψε καὶ φρόντισε γιά τή σωτηρία τῶν διώκομένων Ἐβραίων καὶ τῶν ἡττημένων Ἰταλῶν στρατιωτῶν, συντήρησε οἰκογένειες ἀνταρτῶν καὶ προπαντός περιέθαλψε τούς κρατούμενους στά στρατόπεδα τοῦ κατακτητῆς, ἔξασφαλίζοντας, ἀπό τό ύστερημα τοῦ πεινασμένου λαοῦ μιά μπουκιά καὶ γιά τούς ἀγωνιστές του». (24—5—1981)

Καθημερινή: «Ο δημοσιογράφος Ιάκωβος Τίμερμαν, πού βασανίστηκε στίς φυλακές, ἀποκαλύπτει ὅτι «Ο ἀντισημιτισμός τῆς Ἀργεντινῆς ἀντιγράφει τούς Ναζί». (24—5—1981)

Βήμα: Γράφοντας γιά ἔνα ταξίδι του στήν Ἰσπανία ὁ καθηγητής Μ. Ἀνδρόνικος σημειώνει ὅτι ἔκει «"Ἀκουσα τό ποιό ώραϊο μάθημα γιά τή συνυπαρξή Ἀράβων, Χριστιανῶν καὶ Ἐβραίων, καὶ εἶδα τήν ἴδια γλώσσα τῆς τέχνης νά μιλᾶ καὶ στούς τρεῖς λαούς καὶ νά μεταδίδει στόν καθένα τό μήνυμα τῆς δικῆς τοῦ θρησκείας, πού τελικά εἶναι ἕδιο». (27 — 5 — 1981).

Κήρυξ (Χανιών): Δημοσίευσις ἐνός συνταρακτικοῦ ρεπορτάζ τοῦ κ. Ἰω. Ἀνδρουλιδάκη ἀπό τούς φοβερούς διωγμούς καὶ τήν γενοκτονία τῶν Ἰσραηλίτων στά μαῦρα χρόνια τῆς σκλαβίας, μέ τίτλο «"Η ἔξόντωσις τῶν Ἐβραίων τῆς Ἐλλάδος» (ἀπό 21 — 5 — 1981).

Ταχυδρόμος. Μέ τίτλο «Ἐπιβεβαίωνεται ἡ αύθεντικότητα τοῦ Ἡμερολογίου τῆς "Αννας Φράνκ» γράφει: «Τήν αύθεντικότητα τῶν ἡμερολογίων τῆς "Αννας Φράνκ, τής νεαρής Ἐβραίας πού χάθηκε τό 1944, σέ ηλικία 15 ἔτῶν, σέ στρατόπεδο συγκέντρωσης, ἔρχονται νά ἐπιβεβαιώσουν μιά σειρά ἀπό νεότερα ντοκουμέντα. Τά ντοκουμέντα στάλθηκαν στό γερμανικό περιοδικό "Stern", ἀπό οἰκογενειακό γνωστό τῆς οἰκογένειας Φράνκ, πού Θέλησε, ὅμως, νά παραμείνει ἀνώνυμος. Τά ντοκουμέντα εἶναι, συγκεκριμένα, δύο γράμματα τῆς "Αννας Φράνκ στή γιαγιά της, γραμμένα ἀπό τήν Ὁλλανδία, τόν τόπο τῆς ἔξοριάς τῆς οἰκογένειας Φράνκ. Μαζί μ' αὐτά ὁ ἀνώνυμος ἀποστολέας, ἔστειλε καὶ ἔνα μενταγιόν μέ τήν ἡμερομνία γέννησης τῆς "Αννας, καθώς καὶ τρεῖς φωτογραφίες τῆς μαζί μέ ἄλλα μέλη τῆς οἰκογένειας. "Οπως εἶναι γνωστό, ἡ αύθεντικότητα τῶν ἡμερολογίων εἶχε ἀμφισβήτηθεῖ πανειλημένα μετά τήν πρώτη ἔκδοση, τό 1947. Ἡ προσθήκη τῶν νέων ντοκουμέντων, ὅμως, τά δοπιά τό "Stern" ἔστειλε στό Βασιλικό Ἰνστιτούτο Πολεμικῶν Ἀρχείων τοῦ Ἀμερικανικοῦ Στρατού, ἔρχεται νά δρει τίς ἀμφιβολίες. "Οπως εἶναι γνωστό, τό Ἰνστιτούτο ἐτοιμάζει νέα κριτική ἔκδοση τοῦ Ἡμερολογίου, ἡ ὁποία ύπολογίζεται ὅτι θά εἶναι ἔτοιμη τό 1982». (4 — 6 — 1981)

«Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΧΙΛΙΕΤΙΑΣ»

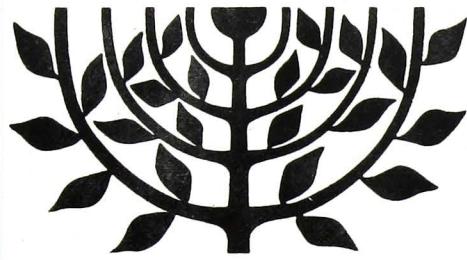
Διευκρίνησις γιά μιά διμίλια

Στίς 24 Μαρτίου 1981, στή Νέα Φιλική Ἐταιρεία, ὁ χημικός — μηχανικός, πρόεδρος τοῦ «Ἀνθρωπιστικοῦ Συνδέσμου Ἀθηνῶν» κ. Κ. Μαλάμης μίλησε μέ θέμα «"Ἡ ωρα τοῦ Ἐλληνισμοῦ».

Ο διμιλήτης, μεταξύ τῶν ἀλλων, κατεφέρθη, κατά προσφιλή συνήθεια τῶν τελευταίων χρόνων(!) καὶ «κατά τοῦ Σιωνισμοῦ καὶ τῶν παραφύσιδων του», δόποις, κατά τόν διμιλήτη, «ὅπως καὶ οἱ ἀλλοι ἔχθροι τοῦ Ἐλληνισμοῦ, οἱ δόποιοι ἔχουν βραχυκυκλώσει τήν χώραν μας, δέν θά δυνηθοῦν νά ύποσκελήσουν τό ἐλληνικόν πνεύμα, τό δόποιον δέν θά παύσει νά ἀποτελεῖ τήν γνησίαν ἔκφρασιν τοῦ πο-

λιτισμοῦ, τής χριστιανικής ἀληθείας καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ».

■ Σχετικά μέ τήν φράση αύτή δι Πρόεδρος τῆς Νέας Φιλικής Ἐταιρείας κ. Ε. Μπλέτσας, γνώρισε, μέ ἐπιστολή του στό Κ.Ι.Σ. «... ὅτι αἱ διμίλαι δέν λογοκρίνονται ἐκ τῶν προτέρων ὑπό τοῦ Δ.Σ. τῆς Ἐταιρείας, τό δόποιον δέν ἔχει ἐπίσης τήν δυνατότητα παρεμβάσεως διαρκούσης τῆς διμιλίας. "Εξ ἄλλου τό περιεχόμενον τῶν διμιλιῶν δέν ἀπηχεῖ πάντοτε καὶ ιδίως δόσον ἀφορᾶ εἰς μεμονωμένας φράσεις τήν γνώμην τῆς Ν.Φ.Ε.»

עץ חיים חי

Δένδρον ζωῆς εἶναι ἡ Τορά...
(Παροιμ. 3:18)